

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівми

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

31 (668), 2—8 серпня 2012

Фото Олександра Литвиненка

Стартувала передвиборна кампанія. Див. стор. 2

1988 року в Луганській (тоді Ворошиловградській) обласній газеті “Молодогвардієць” була опублікована стаття письменника, публіциста, громадського діяча Івана НИЗОВОГО “Бути народом”, одна з перших “перебудовних” статей на захист української мови, у якій він із пекучим боєм пише про тодішній стан рідної мови й культури. Дошукуючись причин такої ситуації, автор робить висновок, що мало не в усіх сферах нашого життя багато людей, яким узагалі нічого не

потрібно, крім наживи, які, самі того не усвідомлюючи, “риють могилу” собі й усьому навколо.

На жаль, сьогодні проблема не менш актуальна, ніж у час написання, бо колишні завсідники ресторанів нині вибралися на найвищі владні щаблі. Сподіваємося, стаття, яку ми подаємо у скороченому вигляді, зацікавить наших читачів. Думаймо, читаймо, аналізуймо і докладаймо всіх зусиль, щоб нарешті змінити ситуацію!

Іван НИЗОВИЙ

Ніколи ще жодної статті не писав з таким пекучим боєм, з таким душевним сум’яттям і з такою непохитною вірою у свою правоту. Адже йдеться про українську мову — найбільше і найдорожче багатство мого народу, про мову, яка сьогодні, як ніколи, потребує захисту: мого, нашого, всенародного. Про мову, яка має глибоке коріння, яка за свою кількочотирічну історію зазнавала розквіту і занепаду, зневаги, утисків і заборон, яка в перші пореволюційні роки зазвучала вільно й гордо в багатоголосому хорі мов і наріч народів Радянського Союзу, а сьогодні знову опинилася в становищі мови другорядної чи й навіть третьорядної, до неї ставляться зверхньо, як до чогось не зовсім серйозного і повноцінного: поблажливо, зневажливо, з презирством, а то й вороже.

Людська мораль складалася віками. Вкрасти чужу річ — соромно; збрехати — непорядно; забути рідну матір — ганьба. За всілякі провини перед родом, громадою, суспільством, батьківщиною всіляко й карали: загальним осудом і презирством, вигнанням, тюремним ув’язненням, смертю. Основні моральні критерії та арсенал покарань їхніх порушників збереглися і до сьогодні, хіба тільки дещо трансформувалися і набагато пом’якшали. Красти чуже (народне, державне — себто “своє”) стали в більшому обсязі; брехати — частіше, й без найменших мук

Бути народом

совісті; рідних батька-матір (а то й своїх діточок!) скрізь і повсюди кидають напризволяще. Мораль перестає бути єдиною — вона ніби роздвоїлася. Придивіться уважніше: хто нині сидить у ресторанах і барах? Там нині сидять нечисті на руку поставальники і “вибивальники”, різні начальники і “начальнички” — усі ті, хто не виробляє, а тільки споживає, і споживає за десятьох. Прислухайтеся, якою мовою вони розмовляють між собою? Українською, російською, іноземною? Ні, у них своя, професійна, специфічна мова. Інші мови їм ні до чого. Вони, себто мови, їм просто не потрібні, їм узагалі нічого не потрібно, крім наживи. Скажете, таких людей небагато? Ой ні, багато! І розвелося їх повсюди, мало не в усіх сферах нашого життя. Найстрашніше в них — черства, байдужа, холодна (і сліпа!) душа. Це вони, це їм подібні призвели до багатьох небажаних, незапланованих, тяжких, а то й ганебних проблем у нашому сьогоднішньому житті. Дніпро, бездумно перегороджений п’ятьма греблями, гние, отруюючи все довкола. Його притоки міліють і висихають, бо живильні поліські болота були бездумно осушені. Карпатські гори руйнуються, бо ліси на їхніх вершинах бездумно вирубували. Нам ско-

ро нічим буде дихати: в живописних місцевостях нашої республіки, поблизу Сум і Чернігова, Черкас і Львова, біля Чигирини і Рівного набудовано хімкомбінатів, різних заводів і фабрик, і всі без очисних споруд, і всі випускають у колись блакитне небо чорні, сині, зелені, оранжеві, червоні шлейфи диму, зливають у річки та озера вбивчу отруту промислових відходів. А скільки в республіці атомних електростанцій? Їх не рахували доти, доки не сталося чорнобильської катастрофи. Тепер почали рахувати, але вже пізно щось переінакшити. Та ще й спробуй переінакшувати: розіб’єшся об глуху стіну черствості та байдужості “залізобетонних вершинелів людських дол”.

А що говорити про наш Донбас?! Нічого не треба говорити: і видно, і ясно, і зрозуміло все без слів.

А що говорити про українську мову?! Можна б і не говорити, але — треба! Сьогодні, зараз, бо завтра буде вже пізно: мова може зникнути, як уже зникло немало світових мов, як зникли мови індіанців Північної Америки, гельські мови Британських островів. Скажете, я перебільшую, згущую фарби? Скажете, це

Закінчення на стор. 2

ОБЛИЧЧЯ СПРОТИВУ

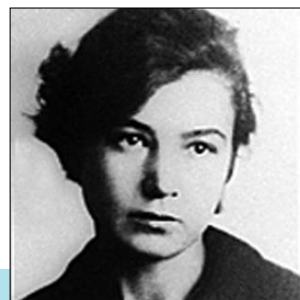
3

ВИЯВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ

7

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ “СТРІЛА”

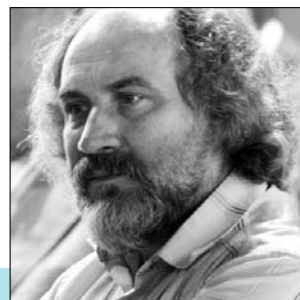
8–9

ОСВЯЧЕНИЙ РОДИННОЮ МОЛИТВОЮ

11

ДУША ВЕЛИКОГО НАРОДУ

15

Закінчення.
Початок на стор. 1

Бути народом

наслідок цивілізації і прогресу, закономірне явище в розвитку суспільства? Що ж, може, дещо і перебільшую, — це від пекучого болю за свою рідну мову, за свій народ і його майбутність. Але що то за цивілізація і що то за прогрес, коли під неспинним бульдозером байдужості гинуть, зезають з лица землі рослини і тварини, історичні й архітектурні пам'ятники? Що то за розвиток, якщо людина сама для себе, часом не усвідомлюючи цього, рие могилу — в переносному і буквальному значенні? Найстрашніше ж те, що все негідне ми робимо легко і просто: рубаємо, тріємо, псуємо, відмовляємося, перелицьовуємося. Відмовитись від рідної мови — будь ласка! Змінити національність, переінакшити прізвище — будь ласка! Повністю засудити, перекреслити, відкинути геть історію свого народу — а чого б і не зробити цього, тим паче, в ім'я інтернаціоналізму. За це хвалять. А за любов до свого рідного і кровного — б'ють, чіпляють ярлик “націоналіста”.

Цитую письменника С. Степняка-Кравчинського. У главі 29-й “Деспотизм і преса” своєї книги “Росія під владою царів” він пише: “У 1876 році уряд в повному протиріччі із законом і без вказання причин заборонив цілу літературу — українську! Не дозволялось випускати ніяких книг українською мовою, крім романів, — акт цілком безпрецедентний навіть у Росії”. Нелегко було жити українській мові й літературі за царату! В закріпаченого народу, з якого вийшли Сірко і Кривоніс, Хмельницький і Богун, Сковорода і Шевченко, віднімали не тільки волю та хліб, а й рідну мову та людську гідність. Це загальновідомо, і заперечити чи спростувати цього ніхто не зможе.

У 1920-ті роки українська мова й література здобули широке визнання. Почався їхній бурхливий розквіт. З'являлися нові газети, журнали, видавництва, театри тощо. І не лише в межах України.

Так, у Москві 1924 року був заснований Державний український театр РРФСР. У його репертуарі були “Наталка Полтавка” І. Котляревського, “Сава Чалій” І. Карпенка-Карого, “Диктатура” І. Микитенка, “Штурм” О. Корнійчука. За межами України, в місцях інтенсивного розселення українців, функціонували українські школи, газети, журнали, видавництва. На Кубані, в місті Краснодарі, діяв навіть ви-

щий навчальний заклад з українською мовою навчання.

А що ж сталося потім, у тридцяті роки? Спад інтересу до української мови та літератури, до культури цілого народу? Ні, не те, не те... Сталося інше, і витікало воно з наслідків розквіту культу особи “великого і безгріховного Сталіна”. Той же український театр у Москві припинив свою діяльність 1934 року. Український робітничий театр у Харкові “припинив діяльність” на чотири роки раніше. “Припинили діяльність” культурні й освітні заклади в порівняно невеликих містах: Лубнах, Охтирці, Ромнах, Бахмуті (нині Артемівськ Донецької області), Білій Церкві, Старобільську... Жорстокі репресії, що тривали понад десять років, знекровили українську літературу: з життя були вирвані М. Зеров і П. Филипович, Майк Йогансен і Григорій Косинка, Іван Микитенко і Микола Куліш, Хвильовий і Досвітний — десятки й сотні інших письменників, художників, акторів, культурно-освітніх і громадсько-політичних діячів. Із занепадом культури, з величезними людськими втратами почала занепадати й колишня слава українського народу як народу самобутнього, волеюлюбного, гордого, високоосвіченого... Почали з'являтися відступники, “перевертні”, “відшуральники”, новоявлені “кирпогнучкошешенкови”. Ще наприкінці 40-х — початку 50-х років нас, школярів, примушували виривати цілі сторінки з підручників української мови та літератури. Творчість таких майстрів пера, як Ю. Яновський, Остап Вишня, В. Сосюра, А. Голков, оголошувалась ворожою.

Чотири з половиною мільйони осіб загинули на території України в роки Великої Вітчизняної. А якби ще доповнити цей список іменами репресованих у роки “культу”? Померлих від голоду у 33-му? Скільки б мільйонів носіїв української мови й культури недорахувалися ми?

Про це страшно навіть думати, не те що говорити й писати. Я знаю, багатьом не сподобається моя стаття. Але хто може звинуватити мене в наговорі? Я беру всі факти з життя, з історії. Я користуюся правом гласності, умовами демократизації нашого суспільства. І звертаюся не до ворогів за кордоном, а до своїх співвітчизників: бережімо нашу славу, нашу культуру, нашу мову!

І людську нашу гідність!

“Застійний період” — прямі наслідки “культу особи і волюнтаризму”. У ці десятиліття українська культура понесла значні втрати. Бездуховність почалася з відмови від рідної мови, зі зневаги до рідної культури і повного незнання історичного минулого рідного народу. Слова “національна” і “націоналізм” стали найстрашнішими словами на Україні. Натомість прийшли слова “інтернаціональний”, “інтернаціоналізм”. Вони так часто повторювалися, так часто відмінялися й перевідмінялися, що, зрештою, втратили своє святе значення. Дійшло до космополітизму: ми любимо тільки чуже, закордонне, а своє — погане, недолуге, “хуторянське”, неповноцінне. Ми будемо “цвенькати” будь-якою мовою, тільки не своєю “мужицькою”, неперспективною, вимираючою. Ми так любимо братів-росіян, що в догоду їм цілком і повністю перейдемо на російську мову. Ми такі “інтернаціоналісти”, що заради інтересів кількох сотень африканських і латиноамериканських студентів переведемо всі вищі республіки на російську мову навчання. А якщо треба, то й на англійську, французьку, іспанську... Ми це робимо з великої любові!

Але, приклавши руку до серця, скажіть відверто й чесно — кому це потрібно і кому вигідно? Братам-росіянам аж ніяк не потрібна наша бездумна “жертва” — вони зроду-звіку розуміли нашу українську мову, нашу народну пісню. І сьогодні росіяни заповідають нас більше, якщо ми і повернемося до своєї мови і своєї пісні. А зарубіжним студентам потрібна наша “жертва”? Може, вони охоче вивчали б нашу мову, українську?! Ні, над цим ніхто не замислювався. Або, замислившись, мовчали. Боялися: звинуватять у націоналізмі...

А школи українські тим часом “припиняли діяльність”, у Ворошиловграді вони давно шезли. Моя донька, українка по батькові-матері, виховувалась у “російських” яслах і дитсадку, вчилася у “російській” школі. А ми ж хотіли — навпаки. Та куди віддавати дитину: в Лубни, в Ромни, в Охтирку? От і доводиться сьогодні моїй доньці, майбутній матері, вивчати рідну мову як іноземну. То ще добре, що їй це легко дається, і є надія на те, що українська мова для неї стане справді

рідною, хоча й другою — після мови російської.

З ким сьогодні можна поговорити українською мовою в обласному центрі? З трьома-п'ятьма українськими письменниками, з кількома журналістами, що працюють у газетах “Прапор перемоги”, “Молодогвардієць”, на обласному радіо. І все. Українська мова повністю зникла з усіх без винятку установ і організацій, із судочинства і ділового життя, дедалі більше зезає з нашого побуту.

Скільки разів мені доводилося спостерігати й слухати ось таке. У книгарню заходить молода (а часом і не молода вже, зрідка — літня чи й зовсім стара) жінка з малюком. Дитя, угледівши привабливо оформлену книжку, гаряче просить: “Мамо, купи цю книжечку!”. І чує у відповідь різке і категоричне: “Она на украинском языке! Не возьму, и не проси”. І нехай дитя хоч лусне від плачу — мати книжку не купить.

Українська мова дуже м'яка, милозвучна, пісенна, поетична. Нею гарно освідчуватись у коханні, заколисувати дітей. Оплакувати померлих. Висловлювати почуття захоплення, дякувати за добро.

Але всі наведені епітети припорошені пилом забуття. Я на кожному кроці чую інші епітети. Причому з уст учорашніх українців — сьогоднішніх відступників. “Этот корявый язык!” “Этот хохляцкий язык!” І ще: “Мертвый язык!”, “Умирающий, никому не нужный!”, “Язык, об который ломаешь язык” — отакий тобі каламбур.

Чому ж Марія Вілінська, ставши Марією Маркович, сприйняла й полюбила українську “мужицьку” мову і увійшла в українську літературу під іменем Марка Вовчка? І це в той час, коли наша “хуторянська” мова була під заборонаю... За що шанували українську мову й писали про неї захоплено видатні сини російського народу Герцен і Добролюбов, Тургенев і Чернишевський?

Скільки “важких” запитань мені хочеться поставити. Наприклад, таке: кому спало на думку надати батькам право вибирати для своїх дітей мову, звільняти дітей, які народилися українцями, від вивчення рідної материнської мови? Хто вони за походженням, ці “дозволяльники”? Певен, що не росіяни, не татари, не... У кого зберігається “чолобитна петиція” батьків, не свідомих своєї національності? Виставити б її в музей людської ганьби (такого музею, на жаль, немає, а він таки сьогодні потрібен)!

Слава Богу, ми не забули всіх

українських народних пісень. Любимо розважатися українськими народними анекдотами. Безперечно, всі любимо українські страви, залишки української природи (любимо і чубимо, чубимо і любимо), українську гостинність і щедрість. Охоче приймаємо всіляких гостей. Не знаючи їхньої мови, спілкуємось з ними за допомогою російської. Буває, що приймаємо в себе й українців з Канади та Аргентини, зі США і Польщі. Ось тут у нас і “замикання”. Зарубіжні українці говорять українською мовою, а ми “общаємось” з ними російською, покаліченою. Виявляється, ми не знаємо по-справжньому жодної мови. Виявляється, ми “великий і могучий русский язык” пристосували до низької мовної (і загальної) культури, переробивши його на свій копил, як нам зручно й вигідно.

Чи багато українських вивісок, оголошень ви бачите на вулицях? Чи бодай в одній установі з вами заговорять державною мовою — українською?

Десь щось, можливо, й змінюється — у душі вимог часу. Десь хтось, можливо, й піклується про долю рідної мови й культури...

Кого ж ми хочемо обдурити тим, що ми знаємо українську мову?! Мимоволі згадується гоголівське: “Знаєте ли вы украинскую ночь? Нет, вы не знаете украинской ночи!”.

Ось я закінчую цю статтю, та роздуми мої на цьому не закінчуються. Чи зрозуміють мене правильно мої одноплемінники? Чи проймаються моїм пекучим болем? Не знаю... Та знаю, що обов'язково знайдуться хулители, звинувачувальники, явні й таємні противники моїх думок і моєї тривоги. З числа тих же “м'ясників” і “постачальників”. Не без цього, як-то кажуть у народі. Про таких ще великий Тарас влучно сказав: “Славних прадідів великих правнуки погані”.

А що скажуть про нас наші завтрашні й далекі нащадки? Якою мовою говоритимуть вони? Ким вони зватимуться? Віриться — українцями. Прагнеться — народом. Великим, самобутнім, гордим, добрим і щедрим.

Таким, яким наш народ був споконвіку.

Від редакції. 31 липня Голова Верховної Ради Володимир Литвин підписав закон “Про засади державної мовної політики”, що розширює застосування російської мови на регіональному рівні. Закон уже відправлений на підпис президенту Віктору Януковичу, йдеться на сайті Верховної Ради.

Союз патріотичних сил «Наша Україна» стартував у виборчих перегонях

Петро АНТОНЕНКО

30 липня ЦВК офіційно оголосила початок виборчої кампанії 2012 року: 28 жовтня відбудуться вибори Верховної Ради України 7-го скликання.

Оновленим законодавством встановлено три суттєві зміни порівняно з виборами парламенту восени 2007 року. Перше — введена змішана виборча система, тобто половина складу парламенту обирається за партійними списками в загальнодержавному виборчому окрузі, половина — у 225-ти одномандатних округах. Друге — у виборчому процесі відсутні блоки партій, балотуються

лише партії. Третє — підвищено з 3-х до 5-ти відсотків прохідний бар'єр для цих партій.

Уже в перші дні виборчої кампанії, згідно з її календарем, відбулися з'їзди основних політичних сил, які затвердили партійні списки кандидатів, а також кандидатури по мажоритарних округах.

31 липня у Міжнародному центрі культури і мистецтв свої з'їзди провели партії, які увійшли до недавно створеного Союзу патріотичних сил “Наша Україна”. Це Політична партія “Наша Україна”, Українська народна партія і Конгрес українських націоналістів. До цього Союзу вли-

лися також понад 30 громадських організацій, серед яких — Всеукраїнське Товариство “Просвіта”, Спілка офіцерів України, Товариство “Меморіал”, козацькі, жіночі, молодіжні організації. Представники цих організацій також увійшли у списки кандидатів по загальнодержавному окрузі і по мажоритарних округах.

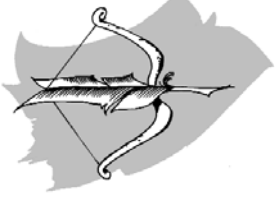
Спершу в МЦКМ провели свої з'їзди УНП і КУН. Вони затвердили кандидатури від своїх партій у загальний список Союзу патріотичних сил. Оскільки нове виборче законодавство вимагає подання списку від однієї партії, то НУ, УНП і КУН уклали угоду, що такий список буде подано від

Політичної партії “Наша Україна”. Дві інші партії подали свої кандидатури в цей список, а за квотою НУ йдуть і представники громадських організацій.

З'їзди УНП і КУН затвердили також кандидатів, яких пропонують у мажоритарні округи, — згідно зі своїми квотами. Загалом же СПС виставляє кандидатів по всіх 225-ти мажоритарних округах. І по кожному буде єдиний узгоджений кандидат від трьох партій. Принципово, що з'їзди УНП і КУН ухвалили резолюції про підтримку єдиного кандидата з одного списку і про підтримку узгоджених кандидатів по кожному округу.

З'їзд партії “Наша Україна” (за участю делегатів від двох інших партій) відбувся під головуванням лідера партії, Президента України 2005—2010 років Віктора Ющенка. У доповіді він дав чітку характеристику тій тривожній ситуації, в якій опинилася Україна за два з половиною роки правління регіоналів. Підкреслив, що Союз патріотичних сил “Наша Україна” йде на вибори як альтернатива нинішній антиукраїнській владі, як патріотична опозиція.

З'їзд затвердив виборчий список “Нашої України”, першу п'ятірку якого очолив Віктор Ющенко.

Оксана СЕМЕНЮК,
заступник голови ради Галицько-
го районного об'єднання м. Льво-
ва ВУТ “Просвіта” ім. Тараса
Шевченка

Олександра ДІДИК, 52 роки,
вчитель вищої категорії, викладає
українську мову і літературу,
м. Коломия:

— Коли я дізналася, що у Ки-
єві розпочалася акція на захист
української мови, довго не роз-
думувала: владнавши домашні
справи, з однодумцями приїхала
до Києва. Ще зі шкільних років
мені запали в душу слова Макси-
ма Рильського: “Як парость ви-
ноградної лози, // плекайте мову.
Пильно й ненастанно // політь
бур'ян...” Я багато їздила селами
нашої Івано-Франківщини в
експедиціях, де ми вивчали ді-
алекти рідного краю. І мене гли-
боко вразили багатство й непов-
торність нашої мови, величезний
синонімічний ряд. Своїм вчин-
ком я хочу довести, що є небай-
духи люди, які прагнуть захисти-
ти найдорожче: мову, душу наро-
ду. А народ без душі не може іс-
нувати.

Удома залишився син, який
доглядає мою стареньку 86-літню
маму. Обоє підтримують мене.
Мама благословила мене на поїз-
дку до Києва. Син сказав, що го-
лодує разом зі мною — тільки
вдома. А на запитання “Тарасику,
а чому ти так робиш?” відповів:
“Бо хочу, щоб нас, незгідних, ста-
ло більше...”

Михайло ПІГУЛЯК, 58 років,
м. Івано-Франківськ, безробітний:

— Підтримав акцію, тому що
намагаються знівельовати найрід-
ніше — мову. Я хочу, щоб мої діти

Обличчя спротиву

Під Українським домом триває безстрокова акція на захист української мови. Газета “Слово Просвіти” одна з небагатьох, яка постійно слідкує за перебігом подій на розпечених гранітних сходах Українського дому. Але кожна людська справа має людські обличчя й імена. Тому сьогодні хотілося б познайомити українське суспільство з тими, хто голодує в таку спеку на цих сходах, розповідати їхні історії. Кожному з учасників голодування поставили лише два питання: “Чому Ви підтримали акцію?” і “Кого Ви залишили вдома?”. Ось що ми почули.

і внуки могли дивитися телеба-
чення українською мовою, щоб
знімалися українські фільми і се-
ріали, а не тільки реклама. Щоб
діти перед сном по національно-
му каналу могли послухати ка-
зочку рідною мовою. Я хочу, щоб
влада більше поважала громадян
своєї держави: не вносила розкол
у суспільство, дбала про наш доб-
робут і майбутнє, а не працювала
для зиску сусідніх держав.

Удома чекає дружина, яка
повністю мене підтримує. У рід-
ному селі Спас у мене залишився
син, невістка, онук та онучка. Во-
ни підтримують мене, стежать за
перебігом подій, вболівають за
результат акції. Телефонують
майже щогодини. Син ладен
приїхати до Києва з друзями, ме-
ні на зміну.

Мирослав ДРАГАН, 73 роки,
м. Нью-Йорк, США, лікар-генетик:

— Мене віддавна цікавила іс-
торія української мови. За оцін-
ками відомих учених, цивілізова-
не суспільне життя в Україні існу-
вало ще 45 000 років тому — про
це свідчать археологічні знахідки.
Я за фахом лікар-генетик, тож у
своїй лабораторії в США проана-
лізував 2000 проб крові вихідців з
Галичини і Гуцульщини і виявив,
що на генетичному рівні вони
надзвичайно схожі на зразки крові
басків. Як відомо, баски меш-
кають на другому кінці Європи, а
їхня мова є найстарішою в Євро-
пі. Я вважаю, що ситуація, яка
склалася навколо мовного пи-
тання в Україні, суперечить між-
народним нормам, є аморальною
щодо українців. А українська мо-
ва насправді потребує державно-
го захисту, протекціонізму (як це
є у Франції та Ізраїлі), запровад-
ження у всіх сферах життя на те-

риторії України, а не згортання. З
тими переконаннями та знання-
ми я приїхав боронити україн-
ську мову. Не забуваймо, Махат-
ма Ганді так домігся незалежності
Індії. Двомовність шкідлива для
української держави, тому вони
вчепилися зробити регіоналізм.
Але ми нічого не доб'ємося, доки
не подолаємо почуття меншовар-
тості, яке нам насаджували наші
колонізатори.

Юрій ТИМОШЕНКО, 51 рік,
маляр-декоратор, позапартійний,
м. Коломия:

— Підтримав акцію тому, що я
свідомий українець і розумію її
важливість. Шкодную, що приїхав
лише зараз: у нас п'ять разів різні
організатори збирали охочих іха-
ти до Києва, і щоразу поїздка від-
мінялася, бо з Києва надходила
інформація, що акцію припине-
но. Українські ЗМІ, особливо ра-
діо, телебачення, замовчують цю
подію. Та ми через людей дізна-
лися, що акція триває, і відразу
приїхали та почали голодувати. Я
чудово усвідомлюю, що наша ак-
ція має більше символічний ха-
рактер, аніж практичний. Але це
символ боротьби проти режиму
Януковича для цілого світу. На
нашу підтримку українці всього
світу провели пікети під кон-
сульствами та посольствами Ук-
раїни. Вірю, що багато українців
шукають по каналах та хвилях
вісточки з Українського дому про
те, що акція триває.

Удома я залишив дружину,
десятирічного сина і 240 гривень.
Вдячний дружині, яка попри
важке матеріальне становище
підтримала мене і благословила
на цю поїздку.

Роман КІСЬ, 63 роки, етнолог,
культуролог, науковий співробіт-
ник Інституту народознавства
НАНУ, автор восьми книжок, дві з
них присвячені українській мові,
м. Львів:

— Я підтримав цю акцію, то-
му що не міг не підтримати. Це
мій чуттєвий внутрішній нерв по-
єднаності з національним орга-
нізмом, який може загинути не
через новітні русифікаторські
циркуляри, а через сьогоднішню
ситуацію мовленнєвого середо-
вища.

Я залишив у Львові чудові
квіти жоржини, якими люблю
милуватися.

Леонід ТЕРТИЧНИЙ, 51 рік,
електрозварювальник, Черкаська
область:

— Мені небайдужа доля укра-
їнської мови. Моя мама 40 років
була вчителем української мови.
Коли почалося голодування, ма-
ма наснилася мені і уві сні почала
докоряти: “Синочку, українську
мову хочуть знищити, а я їй прис-
вятила сорок років життя. Чому
сидиш, чому не борешся?” Вран-
ці я похапцем зібрав речі й виру-
шив до Києва.

Удома залишилася дружина.
Вона думає, що я поїхав на заробі-
тки, бо мій завод зараз просто-
ює, а всіх працівників відправили
у відпустку за власний рахунок.

Леонід БРОВЧЕНКО, 63 ро-
ки, військовий пенсіонер, майор,
закінчив Ленінградську академію
зв'язку:

— Я приєднався до цієї акції,
оскільки ще 1990 року виступав
за українську мову, за створення
збройних сил України, за неза-
лежну Україну. Почуваюся при-
ниженим словами Чечетова, що
заявив “на фені”, не здатний на-
віть усвідомити, яку поважну по-
саду він займає: “Ми їх развелі,
как котят”. Образно кажучи,
вкрали мандати, щоб забезпечи-
ти голосування. 4 липня 2012 ро-
ку у Вінниці, відразу, як мені ста-
ло відомо, що народні депутати
почали голодувати, я на мітингу
оголосив безстрокове голодуван-
ня на захист української мови. За
одну годину зібрав 220 підписів
на свою підтримку. Я відчув, що
людям поранили душу цим анти-
державним законом. Після того,
як народний депутат Арсеній
Яценюк спрямував протест на за-
хист української мови в русло ак-
ції проти Януковича, а депутати
залишити сходи під Українським
домом, мені стало прикро. Дові-
давшись, що молодь не здалася і
голодування триває, я негайно
виїхав у Київ і приєднався до ак-
ції. Молодь, яка припинила голо-
дування через реанімацію, прий-
няла рішення продовжити бо-
ротьбу в областях України. Але я
як кадровий офіцер Збройних
сил України, розуміючи велике
значення запаленого смолоскипу
боротьби на захист української
мови, твердо вирішив: не здава-
тися і не дати йому згаснути.
Щоб завадити моему протесту,
мене заарештували. На суді я сам
представляв свої інтереси і виг-
рав справу. Тепер офіційно маю
право продовжувати безстрокове
голодування.

На сімейній нараді ми обго-
ворили мою поїздку. Були сльози
дружини, тривога дітей: синів
Володимира й Олега, доньки Га-
лини. Але любов до неньки Укра-
їни та її душі — української мови,
понад усе. І на вокзалі, поцілу-
вавши й обнявши мене, дружина
на прощання сказала: “Слава Ук-
раїні!”

*Чи не промовляє до нас устами
цих людей та їхніми вчинками весь
український світ?*

Ярослав ПІТКО,
голова Львівського обласного
об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т.
Шевченка

Розпочинаючи виступи, голова
Львівського обласного об'єднання
ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Яро-
слав Пітко наголосив на небезпеці ук-
валення антидержавного, антикон-
ституційного закону “Про засади
державної мовної політики”, спря-
мованого на знищення української
мови, на розкол суспільства, що заг-
рожує втраті незалежності України.

Ухваливши цей закон, влада
продемонструвала свою антиукраїн-
ську сутність. Пограбувавши украї-
нський народ матеріально, вона ви-
ришила забрати в нього душу — мову і
таким чином перетворити українців
на денационалізоване населення.

Захистимо мову — збережемо Україну!

Під таким гаслом 30 липня під стінами Львівської облдержадміністрації відбувся пікет, організований Львівським обласним об'єднанням ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Ми повинні знати, що колесні-
ченки, ефремови, ківалови є тільки
виконавцями програми утверджен-
ня так званого “руського міра”.

І цьому можна протиставити
одне — “будувати свій український
світ”, консолідувавши всі здорові
українські сили навколо національ-
ної ідеї — побудови Української са-
мостійної соборної держави. Але
бути рішучими і впевненими у
власній силі.

Нагадаємо, що свою рішучість
відстояти мову, державу, честь і
гідність просвітяни Львівщини про-

демонструвати 5 червня під стіна-
ми Верховної Ради України і у про-
тестних акціях біля стін Львівської
обласної державної адміністрації.

10 червня 2012 року на засідан-
ні ради Львівського обласного
об'єднання ВУТ “Просвіта” імені
Т. Шевченка ухвалено рішення про
проведення в районах та містах об-
ласті акцій на захист української
мови як початок протестної акції
“Українська хвиля”, що має проко-
титися по всій Україні. Того ж дня на
площі перед Львівською міською
радою відбулося багатотисячне ві-

че на захист української мови. Такі
акції відбулись у всіх районах і міс-
тах області.

Львівське обласне об'єднання
ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка за-
кликало громадські організації виї-
ти зі складу Громадських рад при
обласних та районних адміністра-
ціях. На це відгукнулася низка гро-
мадських організацій Львівщини.
Просвітяни також звернулися до
Громадської гуманітарної ради при
Президенті України з пропозицією
про її саморозпуск.

Окрім того, на Львівщині стар-

тувала акція “Читай, дивись і слу-
хай українське”, яка проводиться
“Просвітою” з 2000 р., ще з часу ак-
цій “Україна без Кучми”. У програмі
— виставка-продаж української
книжки, презентація українських ви-
дань за участю авторів, пропагу-
вання української пісні, кіно.

Постулат Григорія Сковороди

Анатолій ГАВРИЛЕНКО,
кандидат технічних наук,
м. Харків

...У березні 1947 року майстер нашої групи столярів Харківського 14-го ремісничого училища Борис Олексійович Олексієнко замість звичайних занять повів нас з Московського проспекту за кілька кілометрів на теперішню вулицю академіка Павлова — до будинку, в який робітники вставляли двері та вікна. Продемонструвавши цей технологічний процес, Борис Олексійович повів нас далі — у бік нинішньої “Барабашки”. Там вишикував на лівому, західному боці вулиці посеред велетенських уламків бетонних блоків і виголосив 15-хвилинну лекцію про технологію будівельного виробництва. Закінчив промову досить несподівано — постулатом Григорія Сковороди: “Кінець є одночасно і початком”. Щоправда, автора цитати майстер не назвав, але ж спонукало такі щось простого, хоча й екстракласного столяра згадати сентенції українського філософа?.. А потім виголосив ще одну приказку філософа: “Не ївши — легше, а поївши — краще”, і покликав: “Ходімо, хлопці, в училище обідати...”

Згадав я цей епізод з юності 31 травня 2008 року, коли меценат і спонсор моєї книги “Валківчани у спогадах, документах та інше” Ярослав Бунт найняв два автобуси для поїздки зацікавлених харків’ян до м. Валки, де ми мали взяти участь у молебні та встановленні меморіальної дошки на честь його батька Михайла Федоровича Бунта, закатованого 1937 року. Документи, що збереглися у Харківському архіві, розповідають про цю без сумніву видатну людину ось що:

Бунт М. Ф. в Валках с 1921 года, приехал из Иркутска. Служил секретарем и инспектором уездного Наробраза. Общителен. Окружал себя валковчанами — украинскими националистами. Его высказывания о 1933 годе были, что это умертвление украинцев было специально данным заданием выше. “Сейчас умных людей — а в особенности украинских националистов — затравливают” — говорил Бунт... По поводу расстрела писателя Шевченко из села Минковка Бунт говорил, что Шевченко ни в какой организации не был, а надо запугать народ — вот и расстреливают.

У справі Михайла Бунта на сторінці 11 надруковано:

Следственное дело Бунта М. Ф. направит в тройку... Бунт НЕ СОЗНАЛСЯ. НАЦИОНАЛИСТ.

ст. лейтенант НКВД Барбаров мл. лейтенант НКВД Янкевич. Мы, нижеподписавшиеся: коммендант ХДУ НКВД — Зеленый, прокурор — Дезин, нач. спецкорпуса — Кашин сего числа в 21.44 на основании приказа зам. нач. УНКВД по Харьковской области майора Госбезопасности т. Рейхмана от 16.XII.37 привели в исполнение приговор над осужденным к расстрелу Бунтом М.Ф., о чем и составлен настоящий акт.

(Державний Архів Харківської обл., ф. Р6452 оп.3, справа 940)

Але повернімося до подій 2008 року. Перш ніж виїхати з

Харкова, автобуси на прохання представниці харківського “Меморіалу”, яку Ярослав Бунт запросив із нами, зробили “гак”, виїхали на вул. Академіка Павлова, де зупинилися неподалік будинку № 131. Метрів за сто ми помітили скромний пам’ятний знак, і саме до нього повела нас представниця “Меморіалу”, розповівши про це місце таке: “У 1989 році харківська газета “Красное знамя” на підставі документальних свідчень харківського “Меморіалу” повідомила, що тут, на цій вулиці, протягом 1937 року (аж до лютого 1938 р.) було поховано 6865 осіб, жертв репресій. Була опублікована розповідь очевидця — одного з мешканців будинку № 131, який пригадав, що ще 1933 року він, 6-річний хлопчик, бачив, як у сутінках біля їхнього помешкання закопують мертвих дітей. А 1937 року заздалегідь викопували глибочечну яму, а як смеркне — машинами привозили трупи, вкидали їх туди і притрушували негашеним вапном. Землею могилу не засипали — адже назавтра буде така сама машина тіл, а післязавтра — ще одна. Аж коли яма вщент заповниться — її присипали”.

Роздивляючись пам’ятний знак, я раптом упізнав це місце — саме сюди приводив нас 1947 року світлої пам’яті Борис Олексійович Олексієнко. Тут вишикував він нашу групу учнів 14-го ремісничого училища, тут виголосив свою промову, несподівано завершивши її цитатою зі Сковороди. Відтоді сплинуло чимало часу. Можна по-різному тлумачити цей збіг обставин. Гадаю, Борис Олексійович у одну з тих страхілих ночей втратив когось із близьких, і знав, що покоїться та людина десь на території колишнього єврейського цвинтаря — між будинками 119 та 131 на вулиці Академіка Павлова. І в річницю трагедії наш майстер — справжня Людина — зімітував похід ремісничої групи на “навчальну практику” і, вишикувавши нас та мовлячи банальні слова про технологію будівельного виробництва, сам подумки молився за душі невинно убієнних.

Напис на пам’ятному знакові датований 1990 роком і повідомляє, що на цьому місці буде споруджено меморіал. Як кажуть, мовив пан: “Кожух дам”, слово його тепле.

Вважаю, що тільки коли в Харків прийде нарешті українська влада, на вул. Академіка Павлова постане меморіал у пам’ять безневинних жертв комуністичного терору. І, цілком можливо, серед інших доречних і красивих слів викарбують також слова українського філософа Григорія Сковороди: “Кінець є одночасно і початком”.

І той самий постулат українського любомудра, який промовив наш улюблений учитель під час організованої ним громадянської панахиди перед почесною вартою — шеренгою дитячих душ, “ремеслять” — на відстані двох трамвайних зупинок у бік тракторного заводу від відомої кожному харків’янину “Барабашки”, — мовила й немируща (як і душі невинно убієнних) Мавка з “Лісової пісні”: “Стане початком тоді мій кінець!”

Михайлина БОДНАР, завідувач відділу культурно-масової роботи Івано-Франківської обласної “Просвіти”

Завдячуючи голові Івано-Франківської станиці Галицького братства Михайлові Мулику, який організував поїздку наших краян у ці місця, я теж мала можливість торкнутися історичної минувшини.

У селі Ясенів Бродівського району ми піднялися на гору Жбир, де відбулася панахида за загиблими дивізійниками й покладання квітів. У липні 1944 року дивізія “Галичина” потрапила в оточення більшовицької Червоної армії і понад десять днів не давала їй зайняти Львів, допомагаючи тисячам українських патріотів втекти від репресій сталінського режиму. Тепер відомо: коли Сталін довідався, що на

Відзначили річницю бою

На Львівщині відбулося вшанування пам’яті вояків, полеглих у липні 1944 року у Бродівському котлі.

фронті під Бродами стоїть в обороні дивізія “Галичина”, то видав наказ за будь-яку ціну її знищити. Тисячі літаків, танків, “катюш”, артилерії, велику кількість піхоти кинули, щоб оточити дивізію.

У нерівному бою дивізія була розбита й оточена переважаючими силами ворога. Та частині вояків “Галичини” вдалося прорвати оточення і згодом поповнена дивізія брала участь у боях проти більшовиків до завершення війни. Багато вояків дивізії змогли перейти у підпілля УПА, де до кінця боролися за волю України.

Після капітуляції Німеччини вояки дивізії здалися в полон англіцям та американцям, які не віддали їх на знищення комуністичному режимові і вони донині допомагають ветеранам дивізії в Україні.

92-річний Михайло Мулик як сьогодні пам’ятає ці події. Багато з його побратимів (близько трьох тисяч) знайшли тут вічний спочинок. За роки незалежності розпочали розшуки та християнське перепоховання тлінних останків полеглих. Цього дня між селами Червоне-Ясенівці Золочівського району на військовому Меморіальному цвинтарі теж відбулося перепоховання трьох дивізійників, віднайдених товариством

“Пам’ять”. Для них були і молитва, і квіти, і наші хвилиночки “Чуєш, брате мій”, “Червона калина”, “Не пора”.

Такі борці за волю України увіковічені й в Івано-Франківську. У нас є вулиці Української Дивізії, Дмитра Паліїва та Івана Ремболовича. Прийдешні покоління з вдячністю пам’ятатимуть їхній подвиг. А щоб такі події краще запам’яталися і ми робили з них певні висновки, то на історичному місці організатори заходу, а це Львівські обласна рада й облдержадміністрація, вояки дивізії “Галичина”, Всеукраїнське об’єднання ветера-

нів, представництво Німецької народної спілки з догляду за військовими похованнями у Західній Україні та молодіжна громадська організація “Сокіл” провели театралізоване військово-історичне дійство “Бродівський котел”, де було відтворено останній бій Бродівського оточення.

За честь, за славу, за народ!

Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Центр патріотичного виховання учнівської молоді імені Степана Бандери в Івано-Франківську — унікальний заклад, що займається національно-патріотичним вихованням, поєднуючи в собі навчально-виховний комплекс, музей, духовний і просвітницький центр. Аналогів такого закладу немає не тільки на Прикарпатті, а й в Україні. Відкрився він 2009 року після Покрови за сприяння міського голови Віктора Анушкевичуса і міського управління освіти.

Спектр діяльності тут надзвичайно широкий і всеохопний: науково-пошуковий, краєзнавчий, просвітницький, навчально-виховний та організаційно-масовий напрям роботи. А основна ідея, яку втілює Центр, — формування національної свідомості підрастаючого покоління засобами позашкільної освіти.

Насамперед впадає в око приміщення, оригінальне за архітектурою, яке разом з пам’ятником Степану Бандері становить Меморіальний комплекс героїв національно-визвольних змагань. І атмосфера тут особлива. Музейна експозиція закладу представлена 480 експонатами і постійно оновлюється за рахунок пересувних виставок, а своїм змістом утверджує ідею соборності та пробуджує інтерес до героїчного минулого нашого народу. У “Залі героїв” відбуваються усі масові заходи, а в конференц-залі — круглі столи, дискусії. Є у центрі також “Козацька світлиця”, в якій завдяки співпраці з реєстровим козацтвом представлена невеличка експозиція. Тут козацька гармата, портрети козацьких полководців та копії робіт місцевого художника Михайла Фіголя.

Як зазначає один із працівників Центру Ярослав Токарук, невеликий педагогічний колектив досяг високих результатів у всіх напря-

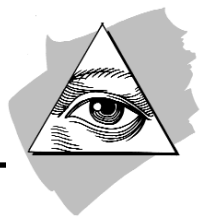
мах діяльності. Є два загально-міські проекти, за якими працює заклад: “Я — громадянин України” (за цим проектом відбувається робота з молоддю, залучення школярів до науково-пошукової, краєзнавчої роботи); “За честь! За славу! За народ!” (відзначення важливих дат, історичних подій, зокрема день народження Степана Бандери, день ОУН-УПА, вшанування пам’яті В’ячеслава Чорновола тощо). У процесі реалізації цих проектів охоплено всіх старшокласників міста. Загалом у закладі близько 10 тисяч відвідувачів за навчальний рік. Переважно це школярі. За одним із проектів у центрі щодня відбуваються заняття з окремою школою та окремим класом. А влітку працюють позашкільні літні табори.

Основні напрями роботи у гуртках — краєзнавчий та мистецький. Гуртківці закладу — активні учасники та переможці міського та обласного етапу Всеукраїнських експедицій історико-краєзнавчого напрямку. На базі закладу відбуваються обласні, міські семінари для керівників гуртків історико-краєзнавчого спрямування, учителів суспільних дисциплін, викладачів предмету “Захист Вітчизни”.

Крім безпосередньо позашкільного навчання Центр патріотичного виховання учнівської молоді імені Степана Бандери здійснює велику просвітницьку роботу з громадськістю міста, краю та мало не всієї України. Практичне значення має досвід співпраці Центру з громадськими організаціями та культурно-освітніми установами, співпраці позашкільного закладу освіти з громадою міста. Зокрема з ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, військовим комісаріатом, спілками художників та письменників України, Всеукраїнською громадською організацією “Українське реєстрове козацтво”, скаутською організацією “Пласт”, братством ОУН-УПА тощо.

Центр неодноразово відвідували делегації педагогів Одещини, Львівщини, Сумщини, Вінниччини, Хмельниччини та Запоріжжя, неабиякий інтерес до цього закладу у гостей із-за кордону, зокрема з Росії, Франції, Канади.

У майбутньому тут планують створити музей національно-визвольних змагань, у якому можна буде побачити рідкісні експонати та документи. Перші кроки зроблено: у Центрі чимала бібліотека, подарована з Філадельфії.

Олег ГРИНІВ, професор, доктор філософських наук, м. Львів

Наміри номадської бандоолігархії **вкотре висвітлив її антиукраїнський ідеолог, що перебуває** на посаді міністра освіти і науки, молоді і спорту. Стаття Табачника “Уроки утраченной Державы” (2000, 6—13 липня ц. р.) не залишає сумніву, що українофоби докладають зусиль для того, щоб знищити самостійну Українську державу, перетворити її на придаток Росії, а такий статус, зрештою, призведе до поглинання українців як етносу російською спільнотою.

Даремно сподіватися, що в антиукраїнському таборі переможуть голуби. Не заперечую: деякі регіонали дотримуються ліберальнішої політики порівняно з відвертими й цинічними провідниками імперіалістичних ідей, але вони нагадують білих ворон, до голосу яких не прислухатимуться табачники, чечетови, єфремови, колесніченки, ківалови.

Надії марні! Не дуримо самі себе, брати українці! Антиукраїнський шабаш навколо законопроекту про засади мовної політики — це лише один прояв **україноциду** як стратегічної мети нинішньої бандоолігархії. Як підтверджують політичні події, українофоби не відступлять ні на крок. Вони не хочуть визнати права українського народу на існування на рідній землі. За часів перебування нашої держави в Російській імперії українці набували різних форм. Хоч у всі часи він передбачав лінгвоцид, тобто намагання позбавити українців рідної мови, у певні періоди, приміром, за Велико-го Голодомору, доходило до геноциду, щоб до повального знищення української людності. Заперечення Великого Голодомору як геноциду українців перед світом логічно доводить висновок, що нинішня бандоолігархія — спадкоємиця царського і більшовицького режимів.

Уже понад два роки номадська бандоолігархія, що підтверджує її антиукраїнська політика, намагається проводити етноцид українців як форму україноциду. В цьому переконує названа стаття Табачника, яка просякнута хуцпою, щоб неприємностям цинізмом і розгнущеною зухвалістю. Щоб припудрити політику бандоолігархії, українофоб титулує себе не міністром, а науковим титулами. Для одурення читачів! Хіба міністр Табачник буде проводити іншу політику, ніж професор і доктор історичних наук в урядовому фотелі? Як завше, він лукавити!

Маніфест антиукраїнського реваншу

На теренах України зіткнулися дві цивілізації. Від наслідків їхньої боротьби залежить не лише майбутнє української нації, української землі, а й співвідношення сил на континенті. Два роки тому над нашою людністю, християнською за світоглядом, хліборобською за походженням, європейською за історією й культурою, узяли гору ландскнехти протилежного культурно-цивілізаційного спрямування, атеїстичного за своєю аморальністю, номадського за походженням, азійського за способом життя. Нащадки номадів не приховують своєї мети: позбавити український народ майбутнього на рідній землі.

Хто не бачить, що Табачник — креатура кремлівського керівництва! Саме тому він глумиться з усіх, а Янукович — не виняток! Президент ніколи не звільнить такого міністра! Чому? Як васал Москви, він боїться своїх хазяїв! Не дуримо самі себе, брати українці! Доки будемо вірити, що добрий цар наведе лад зі свавільними підлеглими!

Етноцид українців спланований у Кремлі! Він зумовлений агонією тамтешнього чекістського керівництва, яке силкується пригальмувати невблаганне катастрофічне зменшення російського населення, а тому хоче поповнити його за рахунок білорусів і українців.

На перший погляд, стаття Табачника стосується минулого, адже в ній “аналізуються” уроки падіння гетьманського режиму Павла Скоропадського, щобто події майже столітньої давнини. Насправді бачимо зовсім інше. Спекулюючи на минулому, Табачник зі шкіри лізе, щоб нав’язати “глубокое сознание неразрывной связи с Россией”. Саме в цьому стрижень його спекулятивного українофобства. Все доведено до безглуздя, до безсормної фальсифікації, коли історичні факти використовуються як ганчірка для витирання імперського чобота.

Хто не здивується, коли прочитає про тоталітаризм Центральної Ради? Але тут дивна логіка! Чому тоталітарна Центральна Рада запросила на допомогу німецькі й австрійські війська? Ще одне “відкриття” доктора історичних наук: це — нелегітимність революційного парламенту! Начебто українські політики могли провести всенародні вибори в той час, коли на Україну зазіхали ворожі сили! Та хіба не зрозуміло, що провідники народного парламенту хотіли таких виборів, але цьому не сприяла тодішня міжнародна констеляція? Звісно, Табачник, докторська дисертація якого захищена з етнології і присвячена тоталітарній більшовицькій машині, ліпше знає про тоталітаризм, ніж ми, невігласи!

Паплюження Центральної Ради — не самоціль. Може, історикові дивно читати про аналогії Центральної Ради й “оранжевої влади”, “всеми етими ющенко-тимошенко”. Як дізнаємося, по-маранчева влада також була нелегітимною, а її провідники “були старательними учениками своїх предшественников из Центральной Рады”. Смішно? Дивно? Та ні! Притягнуто за волосся! Бачите, мовляв, “тоталітарна” Центральна Рада не могла навести ладу в державі, тому вже на легітимних засадах владу зайняв гетьман Павло Скоропадський. А через дев’яносто літ було так само: на зміну “всем этим ющенко-тимошенко” з їхньою “тоталітар-

ною” владою прийшов президент Віктор Янукович, за якого проголосувало дещо більше половини виборців, які прийшли на виборчі дільниці (а не половина наших громадян!), і почав наводити лад. Чи не доречно пристосувати слова Табачника, що Янукович може вважатися “старательным учеником” гетьмана Скоропадського! Тільки українофоб на посаді міністра в уряді Януковича “забуває”, що гетьман дбав про розвиток української освіти, науки й культури. За його гетьманування було створено Українську Академію Наук, засновано два українські університети: в Києві й Кам’янці-Подільському, 150 українських гімназій, видано кілька мільйонів українських підручників тощо. Гетьман турбувався про утвердження української мови в сфері державного управління, що визнавав навіть В. Винниченко. А чим може похвалитися уряд Януковича? Законопроектом Ківалова—Колесніченка, який звужує сферу вжитку української мови! Отож аналогія між нинішньою бандоолігархією й правлінням гетьмана Скоропадського не має під собою жодних підстав! Вона розрахована на людей, що незадоволені своїм життям і прагнуть “сильной руки”, за яку сприймають керівників сусідніх держав, що встановили авторитарну форму правління, яка наближається до тоталітаризму. До речі, гетьман Скоропадський не арештовував діячів Центральної Ради. А як діє нинішня бандоолігархія! Діє за лукавим поняттям: “друзям усе, а противникам — закон”. Не просто закон, а тлумачений спекулятивно, для чого приурочений Конституційний Суд, який дивиться на владний перст!

Свою ненависть до відродженої України як самостійної держави Табачник логічно пов’язує з любов’ю до більшовиків, ідеї яких він реанімує в шкільних і вишівських курсах з історії, літератури, мови. Ще одне підтвердження антиукраїнського реваншу! Якщо вірити українофобові, то більшовиків, які під командою царського підполковника Муравйова із звіриною люттю вбивали українських студентів і гімназистів під Крутами, радо зустрічали не тільки робітники, а й селяни, буржуазія і православне духовенство. Митрополит Антоній Храповицький навіть заявив при наближенні муравйовських ординців до Києва: “Совсем была бы беда, да вот, слава Богу, большевички выручили!”. Чого дивуватися? Московські клерикали й московські більшовики вирости на одному ґрунті, який підживляла ненависть до України! Чи не тому нинішній патріарх Кирил і вчорашній кадебіст на президентському кріслі так легко знаходять спільну мову. Про таких росіяни кажуть: “Обое рьяе!”.

Як знаємо, через чотирнадцять років “большевички” покажуть українським селянам свою суть, виморивши мільйони хліборобів голодом, що був геноцидом українців, бо в сусідніх селах, де проживали росіяни, пшеницею годували худобу. Табачник до цього не доходить. Навіщо? Така правда суперечить його “вибірковому методу”, що в судовій справі обертається “вибірковим правосуддям”. Саме вибірковий метод завше використовували більшовики: хочеш вдарити противника — витягни з контексту якесь положення, а потім застосуй до всіх випадків життя. Чи не так принижують українців ленінською цитатою ще з дореволюційних часів про неспроможність українців до вільного життя без росіян на пам’ятнику перед Бессарабським ринком у столиці!

Найповніше задум статті Табачник передано в таких словах: “Основываясь на уроках гибели Украинской Державы, ее бывший гетман предупреждал, **какие трагические последствия в будущем может иметь повторение ситуации, когда в национально-государственном строительстве возобладают разрушительные русофобские комплексы**”. Безумовно, історик, який судить про період національно-визвольних змагань 1917—1921 років, мав би знати, що М. Грушевський, голова Центральної Ради, ще 1917 року висунув гасло: “Україна — не тільки для українців!” Третій Універсал проголосив принцип національно-персональної автономії, що відтак підтверджений Конституцією УНР. В уряді УНР були представники національних меншин. Навіщо брехати, українофобе! Мабуть, Табачнику миліше інше гасло, яке практично втілювали більшовики: “Україна — не для українців!”. У цьому суть словоблудства!

Зрештою, задумаємося над іншим. Якщо наше національно-державне будівництво не можливе без “разрушительных русофобских комплексов”, то чи можливе воно з **руйнівними українофобськими комплексами Табачника, Єфремова, Колесніченка, Ківалова? Гадаю, можливе, якщо будувати державу не для українців!** Тоді все стає на свої місця, як передбачив Табачник і його московські наставники! Зрештою, “русофобскими комплексами” доморошені бандоолігархи називають боротьбу українців за свої права, проти відвертого україноциду!

Аналізуючи погляди П. Скоропадського, мусимо зважити й те, що він виховувався в специфічних умовах. Деякі його твердження безпідставні. Хто наполягатиме, що українство привезене на береги Дніпра з Галичини? Смішно, але не для українофоба Табачника! Водночас не треба забувати, що гетьман не зарахував

би до російської культури “одеско-донбасівську ерзац-культуру” нинішніх бандоолігархів та їхніх ландскнехти. А Табачник претясе з українофобською сокирою у відчинені українські двері! Інакше не може — ненависть під’юджує! Сумніваюся, що гетьман зустрів би оплесками виконання на сцені “Мурки”!

Спекулятивний “вибірковий метод” Табачник використовує для того, щоб без жодних застережень перенести думки діячів гетьманату Скоропадського на наші дні. Саме так він декларує “доцільність” через дев’яносто чотири роки “двуязычия”, що на практиці призведе до деукраїнізації української людності. Так само він захищає церковну єдність, хоч у православних країнах після проголошення незалежності утверджується церковна автокефалія. Звісно, московські шовіністи і клерикали не визнають принципів світового православ’я! Таких самих засад своїх хазяїв дотримуються щирі православний християнин Табачник.

На закінчення статті подані практичні висновки, а фактично настанови для боротьби проти українських патріотичних сил. Виявляється, що тільки Росія прагне “сильной, подлинно независимой Украины”, а Європейський Союз і США зацікавлені, щоб на наших землях існувало “марионеточное псевдогосударство”. Чи не для побудови такої сильної України російське керівництво продає нашої державі за фантастично завищеними цінами газ? Табачник пропонує Україні вступити в Євразійський і Митний союзи, а це вихід, як бачить навіть нинішнє керівництво, згубний для України як незалежної держави. Але член уряду Табачник нагадує єфрейтора, який з цілої роти тільки один іде в ногу!

Ще один “урок утраченной державы” звучить як заклинання, вирок чи й наказ: “**Это еще раз доказывает бесплодность каких бы то ни было попыток добиться согласия или консенсуса с националистами — любые уступки (тем более возможность участия во власти) они воспринимают как проявление слабости, что только подстегивает их к дальнейшей эскалации агрессии. И те, кто явно или скрыто отстаивает линию фальшивого “объединения нации” и “компромисса с неопетлюровцами” (! — О. Г.), допускает последних во власть, должен отдавать себе отчет, к чему это приведет**”. Чи треба коментарів?

А ось порада начебто повернена у минуле, а насправді актуальна! Табачник вважає, що “майданний м’язеж” зазнав би краху, “если бы некоторые руководители силовых и судебных структур остались верны Конституции и присяге, а не руководствовались указаниями своих шефов из американского посольства”. Нагадаємо, що тоді силові структури підпорядковувались президентові Л. Кучмі, за якого Табачник зробив карколомну кар’єру!

На закінчення згадаю процитовані автором статті слова гетьмана: “Кто хочет все сразу, тот, в конечном итоге, ничего не получает”. Мудро сказано!

Вияв громадянської свідомості

Ольга САЛО,
maidan.org.ua

Віктор Янукович перервав відпустку, аби приїхати на похорон Богдана Ступки. Напевно, говорив скорботні слова, згадував усе хороше з життя актора, можливо, звернувся до Бога з проханням за упокій душі. І багато хто вважає, що це все було не задля дотримання формального протоколу розкладу роботи Глави держави. Адже Януковича зі Ступкою пов'язує не лише громадянство однієї держави, де перший — Президент, а другий — художній керівник провідного театру і просто актор з великої літери. Вони не раз зустрічалися “у теплій дружній атмосфері”, і принаймні один з них — Віктор Янукович — подавав це не просто як ділові розмови, а саме як велику дружбу, всім своїм виглядом показуючи свою повагу до Богдана Ступки як до людини, що є для нього авторитетом.

Після цього варто було б згадати правило “про мертвих або добре, або нічого”, однак на такі помітні постаті, як Ступка, воно не розповсюджується. І після смерті їх все одно обговорюватимуть, згадуючи їхні вчинки та оцінюючи їх за шкалою від “ганьба” до “схиляю голову”.

Ні, я не збираюся перемивати кісточки Ступці та аналізувати й оцінювати весь його життєвий шлях. Навпаки, вийшовши за рамки вищезазначеного правила, маю намір до нього ж і повернутись лише без отого “нічого”. Адже багато людей мислять категорично і не можуть забути чужих минулих вчинків незалежно від того, як змінилася людина потім. І вони обов'язково, навіть у ці дні, згадають, як 2004 року, коли “вся прогресивна громадськість” ходила на помаранчеві мітинги й вела боротьбу “за світле майбутнє проти злочинного режиму” (я теж була у цих лавах, про що жодної хвилини досі не пошкодувала), Ступка прийшов під Центрвиборчком, аби привітати Януковича з реєстрацією кандидатом у Президенти України, що викликало тоді у багатьох (і у мене також) дуже неприємний шок. Згадають також численні зустрічі Януковича-Президента зі Ступкою, які постійно крутили по телебаченню. Щоправда, нічого ганебного в них не було: не остання людина в культурі говорила з лю-

диною, яка (подобається це ко-мусь чи ні) займає найвищу державну посаду, на теми, в яких компетентна. Але для багатьох сам факт отаких майже неформальних розмов з Януковичем вже є негативом, бо ж вони, хочеш не хочеш, підвищують імідж співрозмовника, демонструють того, на кого зараз скося дивиться весь цивілізований світ.

Однак оцінку людині загалом варто давати по тому, якою вона стала, а не якою була. Адже нікому не спаде на думку закидати біблійному апостолу Павлу його фарисейське минуле, коли він “подавав голос” за вбивство християн. І натомість інший приклад — Олександр Мороз, який власними вчинками цілком підтвердив власні ж слова: “До історії можна увійти, а можна в неї вляпатись”. І ніхто вже не згадає “порядного і чесного борця з режимом, морального політичного авторитета Мороза”, бо після перебігання 2006 року з одного тавору в інший це прізвисько у всіх асоціюється зі зрадою, спричиною непомірними амбіціями.

Отак і Ступка. 2004 року його приходу під ЦВК, аби привітати Януковича, звичайно, навряд чи знайдеться достатнє виправдання (кажуть, що він, не вірячи в перемогу Ющенка, прагнув таким чином забезпечити майбутнє своєму дотакційному театру, якому не так просто вижити в сучасних умовах). Але якщо реально подивитись, чи дуже вплинув той прихід на рейтинг Януковича? Навряд чи. Скоріше вплинув на рейтинг Ступки.

І ось сьогоднішні дні. Останні дні життя Ступки, хоча він про це ще не знає, адже не вперше хвороба кладе його до лікарні. Через законопроект Ківалова—Колесніченка “Про засади державної мовної політики” країні загрожують дестабілізація, розкол і поступове зникнення спочатку української мови, а згодом і самої держави. І багато людей, хто 2004 року робив усе, аби Янукович не прийшов до влади, нічого або майже нічого не роблять для відвернення цієї загрози. Вони займаються власними справами, відпочивають з родинами на морях, їздять по своїх майбутніх виборчих округах, максимум — час від часу приходять на організовані іншими мітинги, але самі не вкладаються у боротьбу ні часом, ні коштами, ні своїми величезни-

ми можливостями (багато хто з них має широкі зв'язки й міг за бажання вплинути на ситуацію). Натомість Ступка на лікарняному ліжку як член Громадської гуманітарної ради при Президенті України підписує жорстку заяву до Януковича на захист української мови та громадянського миру. І, хтосна, може, саме Ступці ми завдячуємо тим, що Янукович і досі вагається, що робити з цим законопроектом, а не дав відмашку продавати його як Харківські угоди чи Пенсійну реформу. Адже до цього від людей, до яких він прислухається, Президент чув лише позитивні відгуки про дітище Ківалова й Колесніченка. І вперше на засіданні Гуманітарної ради почув іншу думку. До того ж від людини, яку нібито поважає (якщо вірити офіційній хроніці). І, можливо, саме через те, що Янукович мав почути цю думку і міг, як мінімум, призупинити процес знищення мови та України, фракція Партія регіонів у Верховній Раді поспіхом, порушуючи регламент і навіть формально не розглядаючи понад 2000 внесених народними депутатами поправок, проголосувала за цей законопроект у другому читанні саме тоді, коли Гуманітарна рада лише розпочала своє засідання.

Різкий тон цієї заяви спробувала пом'якшити Ганна Герман. Заперечити саму заяву вона не могла. Тож заперечила недбалість деяких журналістів щодо висвітлення заяви, жодним словом не прокоментувавши сам факт і зміст заяви, яку вона бачила на власні очі з підписом Богдана Ступки і в якій митець не писав, що виходить з Гуманітарної ради, а вимагав її скликання (і це було зроблено після його заяви) та зазначав, що вийде, якщо ця рада ніяк не зреагує на розкольніцький законопроект. Але Гуманітарна рада, за словами Герман, зреагувала: подала Президентові пропозиції, які мали б допомогти врегулювати ситуацію.

На засіданні Гуманітарної ради Богдана Ступки, на жаль, не було. Він фізично не міг на нього приїхати з Феоданії. І дуже шкодував про це. Іван Драч та Микола Жулинський можуть підтвердити, що Богдан Сильвестрович збирався йти до Віктора Януковича, аби поговорити з ним про загрози, які несе законопроект “Про засади державної мовної політи-

ки”. І сподівався, що зможе це зробити, коли йому стане краще. На жаль, не судилося.

Дехто скаже, що Ступка, мовляв, наприкінці життя вирішив реабілітуватися за дружбу з Януковичем, бо вже не мав що втрачати. Впевнена, це не так. Звичайно, Богдан Сильвестрович знав про свою хворобу, але про те, що йому лишилося жити так мало — не віддав. Він не раз уже видряпувався з тяжкого стану і сподівався, що й цього разу повернеться з лікарні до активного життя. У кожному разі у дні підписання заяви він жваво розмовляв з акторами й персоналом театру по мобільному телефону. І не лише давав поради й розпорядження, а й дозволяв турбувати себе різноманітними питаннями (сама була випадковим свідком деяких таких розмов). Тож підписання заяви і плани йти до Януковича на розмову мають вигляд не передсмертного вчинку, а свідомої позиції громадянина, який заради майбутнього України вирішив ризикнути найдорожчим, що є у нього в житті, — своїм театром. Адже Ступка чудово розумів, які ризики для подальшого існування залежного від держави театру може мати ця заява. А також розумів, що може більше не отримати від держави допомоги на лікування. Однак усе одно її підписав.

Тепер залишається дочекатися реакції Президента на заяву митця, до якого він нібито дослухався. Подальші дії Віктора Януковича щодо законопроекту по-

кажуть, чи справді він вважав Богдана Ступку авторитетом, а чи просто прикривався його ім'ям і використовував стосунки з митцем для покращення власного іміджу, афішуючи свої зустрічі та турботу держави про здоров'я Ступки.

Богдан Ступка вже про це не дізнається. Як і не дізнається, що про нього казатимуть після смерті. А казатимуть ще багато: і хорошого, і поганого. Хтось змінить свою точку зору, для когось усе позитивне, зроблене Ступкою, перекреслить ті неприємні для нього моменти, які траплялися у житті й спілкуванні з митцем. А хтось не зможе йому чогось пробачити ніколи. Будуть і такі. У всякому разі для мене Богдан Ступка залишиться не державним чиновником, який 2004-го прийшов під Центрвиборчком привітати з реєстрацією кандидата в Президенти від влади, а державним діячем, який навіть в останні дні свого життя намагався зробити для України все, що може, захистити її від розколу і зникнення. На відміну від багатьох тих, хто ніколи Януковича ні з чим не вітав, хто завжди був в опозиції до нього, але зараз, коли, без перебільшення, вирішується доля України, замість кинути на порятунок мови і держави всі свої сили, яких у них значно більше, ніж було в хворого Ступки, будують свої кар'єри та готують у майбутніх мажоритарних округах певні частини своїх тіл для депутатських крісел.

Людмила ІЛЬЄНКО
Фото Олександра ЗАКЛЕЦЬКОГО

Днями в агентстві RegioNews відбулася прес-конференція творчих особистостей та громадських діячів, яким небайдуже принизливе становище, у якому українська мова та українці опинилися на власній Батьківщині на 21-му році незалежності.

Законопроект Ківалова—Колесніченка, пригнічення системи освіти, зрадницька позиція багатьох народних депутатів не можуть не обурювати український загаль. За словами організаторів штурму, цей мовний закон і спосіб його ухвалення стали апофеозом парламентського свавілля, коли ігноруються не тільки думка колег-депутатів, а й закон, мораль, совість... “Що робити в цих умовах звичайним людям? Як захистити Україну у своєму селі, на своїй вулиці? Як припинити депутатське шахрай-

Відбувся мозковий штурм «Як я можу захистити Україну»

ство? Як повернути в країну порядність і повагу до себе?” — такі запитання винесли на обговорення організатори акції — письменники брати Капранови.

Для інформаційного агентства — це також старт інноваційного сервісу, який у форматі відеомосту між регіонами України дозволяє спікерам з усіх кутків країни обговорити актуальну та наболілу сьогодні тему.

Відеоміст відбувся у Києві, Харкові, Львові, Дніпропетровську, Сімферополі, Одесі, Херсоні, Сумах. Участь у штурмі з боку столиці взяли письменник Дмитро Капранов, народний депутат та ініціатор Всеукраїнського комітету захисту української мови Олесь Доній, співкоординатор руху “Простір свободи” Юрій Пивоваренко та інші громадські активісти.

Один з очільників актуального руху “Український дім” Віталій Селік сказав: “Ми закликаємо приєднуватися до нас, йти до можновладців і посадовців із заявами, аби вони щось робили”. Катерина Чепура з руху “Помста за розкол кра-

їни” закликала боротися за зниження рейтингів народних депутатів та політичних партій, які голосували за законопроект у Верховній Раді України, та осіб, що своїми діями сприяли ухваленню законопроекту.

Активісти також закликали взяти участь у боротьбі, розклеюючи агітаційні наклейки з написом “Бойкотуй! Вони розколюють Україну, нищать державну мову” поруч з рекламою бізнесу зрадників, такого як “Щедрий дар”, “Гаврилівські курчата”, “Немирів” тощо. Олесь Доній доповів, що ведеться мобілізація волонтерської діяльності, щоб викладати рідну мову для тих, хто хоче нею оволодіти в рамках програми “Навчи друга розмовляти!”.

Висловилися також інші міста України, виявивши неабияку солідарність. Серед виступаючих був Євген Положий (газета “Панорама”) з Сум; Володимир Притула, кореспондент “Радіо свобода”, голова Комітету з моніторингу свободи слова у Криму; відома львівська письменниця Мар'яна Савка та інші.

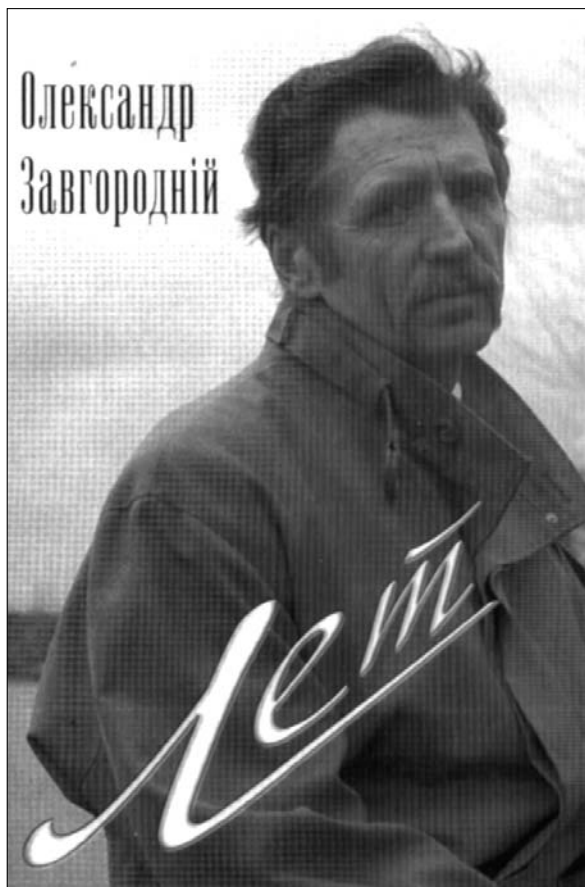
Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка

Поезія Олександра Завгороднього, представлена у збірці вибраного “Лет”, була написана упродовж чотирьох десятиліть: від 1970-х років і до сьогодні. Тому можна говорити про “еволюцію” авторського “Я”, якщо для поезії взагалі властиве слово “еволюція”. У будь-якому випадку зміни стилю, образності, а отже, й світогляду відчутні. О. Завгородній народився 25 січня 1940 року на Дніпропетровщині. Закінчив українське відділення філфаку Дніпропетровського державного університету. Ще у студентські роки захопився перекладом художніх творів. Довгий час працював журналістом. У Таллінні мешкав із перервами до 1972 року. Удостоєний премії “Благовіст” за поетичну збірку “Життя мого птах” (2004).

Книжка “Лет” (Дніпропетровськ, 2011) складається з трьох частин: власної поезії, перекладів та розділу “Вибране з української синоніміки”, в якому митець добирає найдивовижніші синоніми, звертаючись до народнописаних джерел, художньої творчості, часом покладаючись на власне поетичне відчуття матерії слова. Частина з власних віршів складається з таких підрозділів-назв колишніх збірок: “Життя мого птах”, “Про хату лиш нагадає бузок”, “Радію людям”, “Тихіше, тихіше: спить мама”, “Твої очі — зазір’я моє”, “Рідного слова дотик таїнний”, “Тихі скісні сніги”, “Холодний дощ додзьобує сніги”, “Коли місячна повінь тополям по горлечко”, “Срібний смуток бабиного літа”, “І сміхожар, і сміхожур” (іронічні вірші, шаржі, карикатурні образки).

Останній гумористичний підрозділ засвідчує залюбленість автора в матерію української мови. Зрештою, справжній майстер — це завжди гравець із мовою, творець, який має відкрити власне слово, власну лексичну валентність (сполучуваність), аби в такий спосіб віднайти в поезії те, чого до нього ніхто не казав. У цьому — бажання автора залишитися в часі, бодай лише в одному нововіднайденому слові або ж образі. Природно, що поети — це також і лінгвісти, які проводять “археологічні розкопки” мови на різних історичних рівнях, коли їм потрібно створити історичний твір і передати дух тієї епохи, або ж для того, щоб створити поетичний малюнок найвиразнішим.

Олександр Завгородній — ще й перекладач (лауреат премії імені М. Рильського й двічі лауреат премії Естонії імені Юхана Смуула). Палітра поетичних перекладів (сам автор називає перекладацький розділ “Перевеслом”) — поети естонської (Ю. Лійв, Б. Альвер, В. Беекман, Е. Ветемаа, Ю. Краан, К. Кург, В. Луйк, Р. Парве, Ю. Смуул, М. Траат та ін.), фінської (А. Ківі, К. Вала, Т. Сумманен, А. Туртіайнен), іспанської (Ф. Гарсія Лорка, М. Ернандес), французької (П. Елюар, Ж. Преве, Р. Деснос), польської (В. Броневський, К.-І. Галчинський), шведської (Е. Сьодергран), литовської (В. Ванагас), російської (Д. Кедрін) літератур. Переклади засвідчують майстерність тлумача. Автор вибирає для перекладу досить складні твори, в яких є щось більше від версифікаційної майстерності. Це поезії філософського характеру, в яких порушено питання про сенс людського життя, про екзистенційну безвихідь людини, про обмеженість людських можливостей порівняно з можливостями природи. Ці поезії зовсім не поверхово, не плакатному сповнені любові до своєї землі й своєї мови. Є у книжці надзвичайно цікаві перекладені вірші, які позначають психологію сучасної людини — соліпсичної, розгубленої, яка втратила підґрунтя, яка не може розібратися з власним місцем у новому світі, що просочується крізь пам’ять, немов пісок крізь пальці. І в людині не залишається нічого, крім відчуття втрати чогось важливого. Чого саме? Лю-

Поезія лету

дина не може збагнути. І як наслідок — відчуття неминучої зустрічі з власною ко- нечністю. Надзвичайно промовиста ситуація зображена в “наративному вірші” Жакка Превера “У квіткарні”. Це вірш-парабола з іронічною ескалацією людської розгубленості, яке позначає теперішню людину:

*Чоловік заходить до квіткарні
І вибирає квіти
Їх обгортає квітничарка
А чоловік опускає руку
Щоб гроші вийняти з кишені
Треба ж за квіти заплатити
Але тієї ж миті
Раптово
Руку притиска до серця
І падає
І коли він падає
Викочуються гроші на підлогу
А потім квіти падають
З людиною монетами
І зостається квітничарка у квіткарні
З монетами що котяться
Із квітами що в’януть
Із чоловіком що вмирає
І справді вельми-вельми сумно
І щось же треба діяти
Квіткарці
<...>
Он людина що вмирає
Аж он квіти які в’януть
І оці монети —
Котрі котяться
Котяться...*

Щодо власної поезії, то представлені у збірці вірші доволі різні. У переважній більшості це — справжня поезія, медитативна, інтимна, патріотична, філософська. Ліричний суб’єкт наділений філософським поглядом на природу речей, стоїчним спокоєм і витривалістю, він заглядає в аннали історії, прагне побачити майбутнє. У ньому багато від романтичного світогляду, який апріорно візіонеричний і профетичний. Цей погляд охоплює час, відштовхуючись від історичної конкретики і йдучи у простір всесвіту.

Поезія О. Завгороднього переважно тужлива, в мінорних тонах, екзистенційно-філософська, пов’язана з національними травмами, які пережила українська нація впродовж лише останніх сімдесяти років радянського жаху. Автор розвиває тра-

диції неоромантиків, “трагічних оптимістів” на кшталт О. Ольжича, Ю. Дарагана. Він сміливий і різкий у судженнях, коли йдеться про оборону національних цінностей.

*Буревієм покручене дерево
За негоди поскрипує боляче.
Відчуваю я кожним нервом
Українські розстріляні ночі.
Ось востаннє ступає Куліш...
Хто ридає, хто люто лається...
І на цім захлинувся мій вірш
Кулі й досі у нього впиваються.*

Проте найбільше в поезії відлунь шістдесятництва й сімдесятиництва: на рівні формульної афористичної образності, тем, лексик. У цій поезії, зокрема 1970-х і 1980-х рр., простежується екологічна проблематика, яка тільки загострюється в умовах колоніалізму.

Поезія О. Завгороднього антиколоніальна. Часом поет вдається до зайвого сентименталізму або ж надмірної пафосності. Проте здебільшого поезія цим не грішить. Маємо філософську лірику, яка може відштовхуватися від національних проблем, проте

виводить читача у світ значно глибший, у простір одвічних питань, на які немає відповіді. І головне — ставити ці питання, бо лише так людина народжується в собі, лише так пробуджується і свідомий громадянин України, людина-патріот, і людина-філософ, яка розуміє тлінність свого “Я”, а тому прагне утримати себе й у непроминальних справах, і у помислах. Така поезія промовлятиме до читачького серця незалежно від епохи. В поезії О. Завгороднього є інтонаційна відвертість, суб’єкт лірики живе у світі етичної краси, і це вже засвідчує поетичний талант. Бо мистецтво, в якому є прекрасне, стримить до етики — у стосунках із людьми і природою.

*Не живемо, а виживаємо —
ні чистих вод, ані повітря.
І непомітно так зникаємо,
так непомітно... (1987 р.).*

Або ж із найновішого:

*І навіть на Святого Миколая
Підпила мати немовлятко лас.
І крихітка, не розуміючи нічого,
Лиш поглядає сумно, як і вчора...*

(2009 р.)

Рання поезія — це мовний експеримент, спроба знайти власний стиль, відшукати невідомий досі образ. Мені найбільше імponує саме така поезія — вільна, глибока, в якій немає заданого вектора. Це поезія світоглядної множинності, бо непізнаваним є сам Всесвіт. І ця поезія емансипує читача від абсурду й пропонує шлях у нескінченність.

Поетичний світ О. Завгороднього вибудований на етично-естетичних образах, які позначають або гармонію людської душі з природою, або дисгармонію людини в її власному естві, що з часом позначається на складних стосунках із довкіллям. Людина тоді стає призвідцем катастроф, джерелом небезпек. Ліричний суб’єкт, наділений пророчими здібностями, засвідчує моральний катастрофізм і есхатологічну спрямованість людства, якщо воно й надалі так невпинно втрачатиме етику стосунків зі світом.

*Видають для кари ватажків...
Боже, скільки ж можна видавати?!
Плине час, і упродовж віків
Плаче безутішно сива Мати...*

У цій поезії вловлюється естетика і світог-

ляд шістдесятництва, можливо, найбільше — Миколи Вінграновського, Олеса Гончара (на рівні філософії), Ірини Жиленко та Ліни Костенко. Передовсім це пов’язано з темами гуманізму, зачудованості світом, потребою створити для себе світ прекрасного:

*Бачив декілька літ
на проспекті людину,
яка зважувала людей —
усіх, хто цього побачає.
Вона давала клаптики паперу:
— Будь ласка, ваша вага, —
казала.
Людина кумедно дописувала
до кілограмів
навіть десятки грамів.
І ось одного разу,
коли я, як і всі,
одержавши клаптик паперу,
спитав її:
— Скажіть, будь ласка,
а яка ваша вага?
Людина всміхнулася
і сказала:
— Не знаю...*

Або ж мотиви лірики І. Жиленко знаходимо в такому вірші:

*Оточить дитину казкою —
не доросліть передчасно.
Хай вона подовше вірить
у чарівність цього світу...*

Відчувається у віршах і естетика сімдесятиків, які вийшли на новий рівень осмислення стосунків людини зі світом. Є вірші-катастрофи, вірші техногенного характеру, в яких прочитується властива шістдесятництву екокритика. Але якщо вдатися до аналізу поезії 1990-х років, то екокритика зміщує вектор у напрямку від природи до людини.

*Перестало співати село,
Мов пісні відлетіли у вирій.
Щось у душах людських проросло,
Та не щось — збайдужіння до віри.*

Екологічна криза була тільки початком, вона запустила страшну ланцюгову реакцію. А можливо, екологічна криза була свідченням того, що в ХХ столітті з людиною почало відбуватися щось неприродне, антигуманне, катастрофічне у плані моралі й етики. Соліпсизм і розгубленість обернулися катастрофізмом; нездатність до комунікації з людиною позначилася на стосунках із природою й навпаки, як-от у вірші, написаному 1984 року:

*До стогону нажерлись шашиликів,
тоді хвалили річку і погоду.
Лежали тупо й німо, мов колоди,
повз них чудовий літній вечір брів.*

*При місяці звестися спромоглися,
все допили, тоді пляшки побили.
Спроквола в серці закипала злість,
та думати про щось було несила.*

Отже, стильова палітра поезій О. Завгороднього різна. Є тут, звичайно, й сентиментальні вірші патріотичного характеру, які, як на мене, програють у поетичності. Книжка, безперечно, тільки б виграла від прискіпливішого впорядкування. Проте є поезії, які не потребують тлумачення, аби знайти шлях до читача, як ось цей вірш:

*Колись люди назвали цього дивного
чоловіка*

*Сонячним Годинником:
ніколи перед підлістю не гнувся,
називав біле білим, а чорне — чорним,
навпаки — ніколи.
Від його постані стрункої
навіть у найпохмуріший день
падала тінь,
і люди, коли бачили його,
казали:*

— Он пішов Сонячний Годинник...

Олександр Завгородній — майстер філософської поезії. Перед нами — добрий поет, який має власний погляд на світ, а його ліричний герой наділений глибоким психологічним досвідом, який бачить сутність теперішнього світу.

Олексій НЕЖИВИЙ,
м. Луганськ

Із середини 90-х років минулого століття розпочалося моє спілкування зі славетною шістдесятницею Надією Світличною. Кожної зустрічі вона з особливим пієтетом розповідала про Михайлину Коцюбинську. На початку жовтня 2004 року Надія Світлична разом із колишнім політ'язнем Миколою Горбалем приїхали до Луганська, щоб презентувати книгу спогадів про Івана Світличного “Доброокий”. Коли ж мова зайшла про М. Коцюбинську, запропонував на цьому літературному дійстві ухвалити рішення про висунення кандидатури Михайлини Хомівни на здобуття Шевченківської премії. Особливо сердечно сприйняла пропозицію Надія Світлична, яка за кілька днів у Києві організувала декілька офіційних зібрань. На початку березня 2005-го всі були втішені повідомленням про відзначення Михайлини Коцюбинської Національною премією України імені Тараса Шевченка.

У ті роки довелося чимало працювати над підготовкою до друку листів, а потім щоденників і записників Григора Тютюнника. Серед головних літературознавчих джерел, які тоді студіював, були праці Михайлини Коцюбинської, особливо з епістолології. Упорядковані мною книги завжди надсилав Михайлині Хомівні, отримуючи у відповідь не тільки листівки зі словами вдячності, а й власні книги, наприклад двотомник “Мої обрії”.

2006 року зовсім мізерним накладом усе ж вдалося видати в Луганську першу книгу вибраних публіцистичних творів Надії

Світличної. Через кілька днів по телефону Михайлина Коцюбинська запропонувала стати співупорядником видання Івана та Надії Світличних у “Бібліотеці Шевченківського комітету”. Тепер можу з упевненістю сказати, що разом із першодруками Григора Тютюнника книга ця “З живучого племені Дон Кіхотів” (2008 р.) є для мене найдорожчою. А текстологічна школа Михайлини Коцюбинської залишиться на все життя, як і її сердечний відгук: “Того дня мені прийшов поштою пакуночок з Луганська. У ньому — маленька скромна книжечка “Надія Світлична. Твори”. Підпис — Олексі Неживий, доцент Луганського університету.

“Я знала, що він працює, але, що він скільки зібрав... Мені здавалось, що я збрала все, що можна. Нічого подібного. Там половина тих речей, про які я не знала, зокрема дуже цікава бібліографія. Я відразу кинулась до телефону, бо знаю, що добре слово треба казати негайно, поки людина ще жива. І сказала добре слово так, що він, здається, розплакався”. (Цитую за джерелом: Михайлина Коцюбинська “Без неї не було б ніякого шістдесятництва...” // Молода нація. — 2006. — №2. — С.10.)

Хвилюючими були зустрічі в місті Києві, осяяні світлою пам'яттю Світличних: на освяченні хреста на місці поховання Надії Світличної, ювілейному літературному вечорі до 80-ліття Івана Світличного. Потім — співпраця над науковим збірником, куди ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції до 80-річчя з дня народження Івана Світличного. “Літературна, публіцистична, наукова

Михайлина Коцюбинська: Мудрість із мужністю, серце з добром...

спадщина Івана й Надії Світличних у розвитку національної культури другої половини ХХ століття”, яка відбулася 25—26 вересня 2009 року в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка.

У передмові “Незлим тихим словом...” Михайлина Коцюбинська писала: “І все це, на щастя, далеке від офіціозу, шире й змістовне, наближене до справжніх, автентичних характеристик цього світлоносного родинного тандему. Мовби відблиск того “світла Світличних”, відчутного для всіх, хто мав щастя спілкуватися з ними.

Широю й теплою була і атмосфера ювілейної наукової конференції на батьківщині Світличного. Відрадно, що пам'ять про подружжя живе у свідомості земляків, і не тільки земляків.

Мемуарна складова надає збірникові праць конференції безпосередності й справжності. Адже ці люди ще зовсім недавно жили й працювали серед нас. Цікаві й роботи красномовного і біографічного спрямування. Добре, що не обійдена увагою епістолярна спадщина Світличного, адже це не лише надзвичайно цінне інформаційне джерело, його епістолярій має неабияке естетичне й екзистенційне значення як голос доби.

Приділено увагу найближчому оточенню Івана і Надії, що разом з ними творило шістдесятницький Ренесанс, питанням стилістики й поезики Світличного — критика і поета-перекладача і, що дуже суттєво, його мовознавчому доробкові. Запропоновано конкретні розробки щодо вивчення спадщини Світличного в школі. Діти повинні знати своїх славетних земляків, без такого знання майбутнє постає невиразним і знеособленим.

Запропоновані у збірнику публікації додають цікавих деталей і настроєвих нюансів до образу цих людей “З живучого племені Дон Кіхотів”.

Головне — той заряд покликаності, що вивищував їх над обивательським загальом і визначив їхній шлях і вічну актуальність в умовах “рідної чужини” — України.

Вони боролися не з вітряками, ставили перед собою усвідомлені, хай і важкодосяжні цілі й так реалізувало їх у міру сил і можливостей — сьогодні, у ретроспективі часу, стає очевидним”.

Такою ж мужньою і сердечною залишиться в нашій пам'яті Михайлина Коцюбинська, великий трудівник в ім'я “рідної чужини” — України.

Листівки Михайлини Коцюбинської до Олексія Неживого

Листівка № 1
Кінець грудня 2004 року
Вельмишановний п. Олексію!
Вітаю Вас з Новим, помаранчевим роком і бажаю сил і наснаги, щоб виходити переможцем з усіх тих складних випробувань, які, без сумніву, на нас чекають.

Будьмо!
Дуже дякую за книжку. Листи взагалі — це цікаво, а листи Григора Тютюнника¹ — й поготів. Читатиму потроху, розтягуючи задоволення надовше.

Хай щастить Вам на все добре!

Листівка № 2
9.07. 2005
Вельмишановний п. Олексію!
Дуже вдячна за надіслану Вами книжку з щоденниковими записами Тютюнника². Такі книжки належать до моєї улюбленої літури. Передчуваю задоволення.

До речі, чи читали Ви моє “Над маминими щоденниками” (“Кур'єр Кривбасу”. — 2005. — 184, 185)?

Ще раз дякую.
Ваша М. Коцюбинська.

Листівка № 3
1.09. 2006
Шановний п. Олексію!
Дуже вдячна Вам за збірник³. Тут є багато цікавого. Шкода, що його немає в бібліотеці нашого інституту.

Щастя Вам.
Ваша М. Коцюбинська

Листівка № 4
30. 12. 2007
Вельмишановний Олексію Івановичу! Вітаю Вас із Новоріч-

ними святами і бажаю здоров'я і всіляких гараздів Вам і всім, хто біля Вас!

Дякую за добрі слова про мої писання. Нещодавно я з колегами підготувала до друку дуже гарну книжку — Р. Корогодський. Брама світла. Шістдесятники. На щастя, маємо видавця — Укр. Католицький ун-т. Кінчаю передмову до підготовленою Льолею, вже відредагованою мною книги листів Світличного (до арешту й із заслання). Софія Геврик привезла її з Америки від Надії, збрала потрібні кошти, і незабаром, сподіваюся, книга побачить світ.

Із “Бібліотекою Шевченківських лауреатів”⁴, на жаль, усе глухо... Але, здається, на підході замовлена мені десь рік тому книжечка (1,5 др. арк.) про І. Світличного “Лицар духу” із серії “Про видатних людей”, задуманої благодійним фондом “Укр. Родина” (дай їм, Боже...). Обов'язково надішлю Вам кілька примірників.

Усього Вам доброго!
Озивайтесь!
М. Коцюбинська

¹ “Щоб було слово й світло”: Листування Григора Тютюнника / передм., упоряд., прим., підгот. текстів О. І. Неживого. — Луганськ: Альма-матер, 2004. — 232 с.

² Тютюнник Г. “...образ України — здавна й по сьогодні”: Щоденники, записники / Г. Тютюнник; передм., упоряд., прим., підгот. текстів, редак. О. І. Неживого. — Луганськ: Знання, 2005. — 262 с., іл. 6 с.

³ Голод 1933 року на Луганщині. Матеріали фольклорної практики студентів Луганського національного університету імені Тараса Шевченка/ Упорядк., передм. О. І. Неживого. — Луганськ: Знання, 2006. — 92 с.

⁴ Тут йдеться про книгу, що тоді готувалася до друку: Світличний І. О., Світлична Н. О. З живучого племені Дон Кіхотів/ Упорядкув. М. Х. Коцюбинської та О. І. Неживого. Передм. та прим. М. Х. Коцюбинської. — К.: Грамота, 2008. — 816 с., іл. (Серія “Бібліотека Шевченківського комітету”).

Олена ШУЛЬГА

Відомо, що поступ відбувається завдяки видатним особистостям. Саме політ їхньої думки спричинився до того, що людство навчилося літати, перетинати океан, зазірнуло вглиб самої планети. Не знаємо імен тих, хто вперше спік хліб, винайшов колесо, сів у човен. Але імена ближчих до нас у часі винахідників і науковців ми зобов'язані знати, адже завдяки їм наше існування комфортне і зручне.

Тим важливіше нам, українцям, знати імена наших краян, які стали на рівень світової науки. Багато років нас намагалися переконати, що вся могуть людської думки зосереджена в Москві й усі видатні люди з українськими прізвищами — питомі росіяни. Та, на щастя, ми в це не вірили.

Ідея донести до широкого за-

Єдиний шлях до щастя

лу маловідомі, забуті й замовчувані імена видатних науковців-українців належить Наталії Вадзюк, доцентіві НПУ ім. М. Драгоманова, та Київському осередку Суспільної Служби України разом із міським об'єднанням ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка. 1994 року серед учителів Києва проходив конкурс “Праця вчителя — патріота незалежної України”. Підбиваючи підсумки, організатори з'ясували, що вчителі, яких підготувала радянська педагогічна система освіти, самі не знають історії науки, тож виховати повноцінного інтелектуала не зможуть. Тоді й розробили програму учнівських науково-практичних конференцій, яка дістала назву “Славетні імена України”.

Втілювати в життя програму

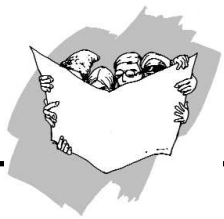
почали 1994—1995 навчального року в Українському коледжі імені В. Сухомлинського за активного сприяння його директора Василя Хайруліної. Тоді в коледжі апробували курс “Історія біології в Україні”. Учні навчального закладу, працюючи у бібліотеках і архівах, готували реферати, які згодом стали основою серйозніших наукових робіт. Реферати оприлюднювали на щорічних учнівських наукових конференціях. Це були перші кроки учнів у науку, адже конференції відбувалися за участю провідних учених із НПУ ім. М. Драгоманова. Юні дослідники відшукали в архівах дані про діяльність репресованих 1920—1930-х років науковців О. Яната, С. Рудницького, незаслужено замовчуваних членів Науко-

вого Товариства ім. Т. Шевченка І. Верхратського, М. Мельника, О. Волощак, І. Пулюя, І. Горбачовського, О. Мриць, О. Кониського, маловідомих широкому загалові видатних учених у галузі природничих і гуманітарних наук З. Болтарович, О. Неприцького-Грановсько-го, І. Горбачевського, інших.

До роботи долучилася Мала академія наук, інші школи Києва, Інститут природничо-географічної освіти та екології НПУ ім. М. Драгоманова. Молоді науковці працювали над розкриттям значення видатних особистостей у розвої української науки і мистецтва в різні періоди.

Наукові пошуки тривають. Їхня незмінна натхненниця Наталія Вадзюк, яка цього року відзначила 80-річчя, не втомлюється спонукати до роботи. Біолог за фахом, вихованка Кременецького педагогіч-

ного інституту, донька професора образотворчого мистецтва Краківського університету, колишня вчителька й викладачка педуніверситету не з чужих слів знає проблеми вчительства, прогалини в освіті вчителів. Вона й сама відкривала історію своєї родини вже дорослою. Так, з'ясувала, що тато сватав маму разом із Степаном Скрипником, згодом відомим як митрополит Мстислав, а мама навчалася в Кременецькій гімназії водночас з Уласом Самчуком і разом з ним співала в хорі. Збереглися світліни, архівні документи. Тому Наталія Василівна й вирішила долучити юне покоління до історії, бо усвідомлює, що середовище виховує і творить особистість. Важливо, на її думку, щоб учні розуміли, хто їхні предки і яких вершин вони сягнули в науці й культурі, а праця — єдиний шлях до щастя.

Микола ТАРАН,
краєзнавець,
смет Гребінки Київської обл.

Води рукотворного Київського моря затопили не одне українське село, і серед них — старовинне рибальське селище Сваром’є Вище-Дубечанського (нині Вишгородського) району.

У ньому народився і виріс селянський син — вірний захисник української незалежності від більшовицької навали Семен Захарович Тищенко. Його дитинство минуло на берегах Дніпра серед чудової поліської природи. Хлопчик успішно закінчив місцеву церковно-парафіальну школу, але далі навчатися не пішов: батьки його були заможними селянами, мали землю, коні й сільгоспінвентар, тож роботи на власному господарстві не бракувало.

Коли почалася Перша світова війна, Семена Тищенка мобілізували до царської армії. За період військової служби відбулися великі історичні події, і найголовнішою з них стало проголошення незалежної Української Народної Республіки. Семен Захарович із великою радістю сприйняв цю звістку і разом зі своїми друзями-офіцерами поклявся боронити рідну землю до останнього подиху. І клятви цієї дотримувався.

Лютнева революція у Росії 1917 року значно вплинула на свідомість молодого офіцера-українця. У той час в Україні відбулися великі історичні події, і найголовнішою з них стало проголошення незалежної Української Народної Республіки. Семен Захарович із великою радістю сприйняв цю звістку і разом зі своїми друзями-офіцерами поклявся боронити рідну землю до останнього подиху. І клятви цієї дотримувався.

Патріотично налаштований офіцер Тищенко разом із односельцем, також офіцером, Сидором Андрійовичем Кушніром повернувся до рідного села. Там вони відразу ж розпочали активну патріотично-виховну роботу серед мешканців Сваром’я і довколишніх сіл та хуторів: закликали всіма силами боронити рідну Україну від ворогів, що вже рвонули на її землі.

Тищенко, Кушнір та ще кілька односельців добровільно пішли служити до війська Української Народної Республіки, а коли при владі став гетьман Скоропадський, служили у його варті. Після зречення Скоропадського Семен Захарович відстоював незалежність неньки України у війську Симона Петлюри, а коли воляки Червоної армії потіснили українців до західних кордонів, відмовився емігрувати за межі України і повернувся додому, до рідного Сваром’я. Там уже панували більшовики, насаджуючи радянську владу за допо-

Отаман Тищенко

могою багнетів червоного командира Муравйова.

Побачивши, який шалений опір чинять односельці більшовицьким посіпакам, Тищенко без вагань узявся за організацію антибільшовицького повстання і для оборони Сваром’я набрав та очолив сотню Вільного Козацтва.

Багато разів сотнику Тищенку доводилося боронити рідне та довколишні села від настирливих червоних продзагонів, що грабували Україну. Селяни з довколишніх сіл підтримували повстанців як своїх захисників і всіляко допомагали їм. Повстанська сотня Тищенка швидко зростала, а слава про неї ширилася по всій окрузі аж до самого Києва.

Отаман Тищенко підтримував тісний зв’язок із керівником повстанської округи на півночі Київщини полковником Струком. Загін Струка тоді налічував понад три тисячі повстанців і мав 4 гармати та 8 кулеметів, тож повстанці Сваром’я нерідко отримували в скрутну хвилину допомогу побратимів.

Під тиском добре озброєних червоноармійців восени 1919 року білці Тищенка змушені були залишити Сваром’є і відступити до села Межигір’я.

Там на Дніпровському причалі повстанці захопили ворожий пароплав, завантажений цукром, і на ньому ж несподівано з’явилися біля окупованого більшовиками рідного села і відбили його у ворога. За наказом отамана Тищенка весь цукор доправили до сільської лавки, де його за списками поділили між селянами. Після цієї вдалої операції більшовики деякий час не турбували повстанців.

Та ось надійшла звістка, що кооператори київської Куренівки планують підняти антибільшовицьке повстання і просять повстанців про допомогу. Отаман Тищенко не міг відмовити і повів своїх хлопців на Куренівку. Однак жорстокі сутички з більшовиками не привели до перемоги: загін мусив відступити і повернутися до села. “Куренівський виступ” нещадно придушила Червона армія.

Та поразка не зменшила бажання звільнити Київ від більшовиків. Усвідомлюючи, що здійснити це можливо тільки об’єднаними силами всіх повстанських загонів, Тищенко відмовляється від одноосібних дій і веде свою сотню до Чорнобиля, щоб об’єднати її із загonom

Струка, який контролював ту територію. Полковник Струк радо зустрів побратима і невдовзі відправив його з помічником Денисом Лисунцем на зустріч з отаманом Зеленим, з яким посланці мали домовитися про спільні дії проти більшовиків і погодити план визволення Києва.

Човном униз по Дніпру делегація прибула до Трипілля і почала перемовини. На них узгодили план спільного походу отаманів Струка і Зеленого на окупований більшовиками Київ. Цей похід відбувся, але звільнити місто повстанцям не вдалося, хоч більшовики й зазнали значних втрат. Після відступу повстанців червоноармійці жорстоко розправилися з мешканцями міста, на яких падала бодай найменша підозра не лише в участі у повстанні, а й у симпатіях до визволителів. Багатьох киян тоді просто розстріляли без суду і слідства.

Отаман Тищенко, як і тисячі інших українських патріотів, змушений був урешті емігрувати за межі України. Однак з поразкою не змінився і 1922 року нелегально повернувся до Києва, де почав налагоджувати зв’язки з антибільшовицькими осередками. Близько познайомившись із проукраїнськи налаштованим кобзарем Чалим, Семен Захарович почав навчатися гри на кобзі та бандурі, а згодом приєднався до професійної капели бандуристів, у складі якої гастролював з концертами всією Україною.

Перебуваючи в різних регіонах України, Тищенко веде антирадянську пропаганду і агітує за створення, за термінологією НКВД, контрреволюційних осередків. Напавши на слід отамана, чекісти його вистежили, заарештували і розпочали слідство. І хоча подальша доля цього відважного українського патріота з села Сваром’є нам досі невідома, немає сумніву, що закінчилася вона трагічно, як і долі тисяч інших відданих синів та доньок України.

А за кілька років НКВД почав розправлятися з мешканцями Сваром’я: у лютому-березні 1938 року заарештовано понад 40 колишніх повстанців, багатьох, хто не мав жодного стосунку до повстанського руху, карають просто за те, що вони односельці славнозвісного Тищенка. Одним із перших, 10 лютого, заарештували найближчого помічника і соратника отамана Сидора Кушніра. 28 березня, після кількадечних катувань, розстріля-

ли як ворога народу у Биківнянському лісі.

Не визнавши своєї провини перед Українським народом, колишні повстанці отамана Тищенка гордо прийняли смерть від рук катів-енкаведистів. Вони знали, що їхній шлях був правильним, адже вони захищали Богом дану їм землю від більшовицької навали і вірили, що рано чи пізно їхня мрія про незалежну Україну здійсниться, а їхні імена навічно залишаться в пам’яті вдячних нащадків.

Ось імена цих героїв, яких сталінські кати розстріляли в Биківнянському лісі 2 квітня 1938 року о 23 год.: Буяло Яків Денисович; Буяло Карпо Андрійович; Буяло Георгій Дем’янович; Буяло Іван Андрійович; Буяло Юхим Андрійович; Булавчик Кузьма Митрофанович; Булавчик Іван Кузьмович; Булавчик Митрофан Митрофанович; Горголь Тихон Кузьмович; Гончар Харитон Захарович; Гончар Василь Захарович; Гончар Іларіон Іванович; Гончар Кирило Васильович; Денисенко Артем Никифорович; Курочка Сергій Васильович; Конопаський Микола Григорович; Іваницький Парментій Андрійович; Лукаш Степан Федорович; Левковець Кузьма Антонович; Марченко Петро Іванович; Мисковець Трохим Іванович; Мойсак Павло Мартинович; Мойсак Іван Гаврилович; Мойсак Афанасій Йосипович; Охай Яків Кирилович; Пироженко Степан Васильович; Самойленко Терентій Михайлович; Тригуб Кузьма Пилипович; Тригуб Сидір Степанович; Тригуб Іван Іванович; Тригуб Петро Савелійович; Тригуб Гордій Тимофійович; Тригуб Сава Андрійович; Тимошенко Йосип Артемович; Тимошенко Яків Артемович; Тишковець Микола Іванович; Тишковець Тимофій Іванович; Хляб Іван Іванович; Хляб Георгій Романович; Шинкаренко Мусій Федорович; Шинкаренко Лазар Романович; Шинкаренко Демид Омелянович.

Розправа над селянами Сваром’я на цьому не завершилася, і на початку 60-х рр. минулого століття знищене було й саме село, що століттями квітнуло й буяло серед Дніпровських заплав: його під час спорудження Київської ГЕС поглинули хвилі рукотворного Київського моря.

Мешканці Київщини і зокрема Вишгородського району повинні пам’ятати своїх героїв, які в лихоліття комуністичного режиму не схилили перед ним голови, а героїчно захищали незалежність рідної землі — неньки України. І за це їм вічна пам’ять та шана.

Увірвалося життя Ірини Калинець

31 липня унаслідок тяжкої і тривалої недуги на 72-му році пішла з життя українська поетеса, прозаїк, публіцист, культуролог, літературознавець, діяч дисидентського руху, правозахисниця Ірина Калинець (Стасів).

Ірина Стасів народилася 6 грудня 1940 року в родині вірних Української Греко-Католицької церкви. З дитинства палко мріяла про незалежність України.

Закінчивши слов’янське відділення філологічного факультету Львівського університету, працювала методистом обласного Будинку народної творчості, вчителькою, бібліотекарем, викладачем української мови та літератури у Львівському політехнічному інституті.

Товаришувала з дисидентами Валентином Морозом та В’ячеславом Чорноволом. У липні 1970 р. підписала протест 9 громадян Львова проти арешту В. Мороза. Восени того ж року разом з чоловіком Ігорем Калинцем надіслала петицію до прокуратури УРСР із проханням дозволити бути присутньою на судовому розгляді справи В. Мороза та інші протести в різні інституції.

12 січня 1972 р. була заарештована. У липні Львівський обласний суд засудив Ірину Стасів-Калинець до 6 років таборів суворого режиму та 3 років заслання. Через півроку такий самий вирок отримав її чоловік. Заслання відбували разом з чоловіком у Читинській області.

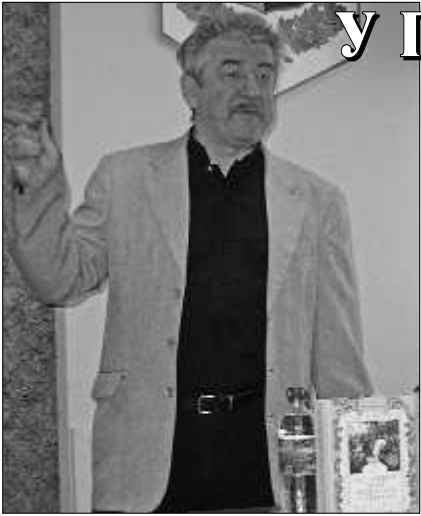
Починаючи з 1987 року, І. Стасів-Калинець бере найактивнішу участь у пробудженні українського культурного громадського життя Львова, в русі за відродження УГКЦ, у створенні Товариства української мови, “Меморіалу”, Народного руху України.

1990—1992 рр. як начальник управління освіти виконкому Львівської облради вона впроваджувала українізацію шкільної системи, зокрема, сприяла виключенню російської мови як предмета в початковій школі та рішучому скороченню кількості російських шкіл і класів. У березні 1990 р. Ірину Стасів-Калинець обрано депутатом Верховної Ради України.

1998 року їй присвоєно титул “Героїня Світу”, 2000-го — нагороджено орденом Княгині Ольги III ст., а 2005-го — Княгині Ольги II ст.

І. Стасів-Калинець — автор збірок “Поєзії”, “Шлюб з полином”, книжок для дітей “Лелека і Чорна Хмара”, “Казки іграшкового телефону”, історичного детективу “Вбивство тисячолітньої давності”; монографій “Студії над “Словом о полку Ігоревім”, “Загадки хрещення України-Руси”, наукової розвідки “Тарас Шевченко і св. Августин”, численних публіцистичних статей, есеїв тощо.

Колектив нашої редакції від імені Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, просвітян висловлює щирі співчуття родині пані Ірини, нашої авторки, видатної діячки і прекрасної людини з приводу трагічної втрати.

Лідія ЧЕРПАКОВА,
журналіст

Ця подія відбулася в актовій залі Обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського за сприяння Полтавського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”. Тут зібралися краєзнавці, просвітяни, журналісти, які цікавляться минулим України та су-

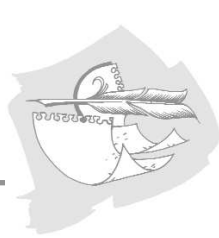
У Полтаві презентували історію полку

сідних із нею країн, щоб зустрітися з Сергієм Коваленком, автором книги “Чорні Запорожці: історія полку”. “Це перша презентація моєї нової книжки, яка щойно побачила світ у Київському видавництві історичної літератури “Стікс”, — сказав С. Коваленко. Полтаву вибрав для цього свідомо. Адже книга описує події нашої буремної історії минулого ХХ століття, розповідає про звитягу наших не таких уже й далеких предків. Ідеться про одну з найславніших військових частин армії Української Народної Республіки — кінний полк Чорних Запорожців під командуванням Петра Дяченка. Він народився на Полтавщині у селі Березова Лука Гадяцького району 30 січня 1895 року. На початку Першої світової війни 1914—1918 років добровольцем вступив до московського війська і взяв у ній участь.

Полк Чорних Запорожців, який він згодом очолив, складався з патріотів-відчайдухів, які і сам. Во-

ни славили себе численними перемогами над ворогами України. Серед них бачимо і махновців, і денікінців, і внутрішніх ворохобників, і головного ворога — московську комуну. Книга містить багато ілюстрацій, що унаочнюють події тих часів. Тут і портрети політичних діячів, військових, малюнки шевченківської Решетилівки, де до чоти Петра Дяченка приєдналося п’ятдесят козаків, і старі Кобеляки з листівки початку ХХ століття, залізничні станції країни, і славний острів Хортиця, на якому в травні 1918 року побувала і сотня Чорних Запорожців. Додатки, вміщені в кінці книги, — справжній інформаційний скарб, що дозволяє читачеві поглибити знання про згадані події, про осіб, які брали у них участь. Автор не претендує на стовідсоткове дослідження біографій свідомих українців, що боролися за самостійність України. Тому й звернувся до краєзнавців, працівників архіву з пропозицією продовжити розпочату ним справу: розшукати приз-

вища тих козаків із Решетилівки і Білоцерківки, які влилися в чоту Петра Дяченка, віднайти ім’я та по батькові, роки життя українського військовослужбовця Римського-Корсакова. Автору відомо, що до 1917 року він служив у кінноті московського війська. А на початку квітня 1918 року у Полтаві вступив на службу до Армії УНР і був призначений командиром кінної сотні Другого Запорозького пішого полку. Перед презентацією своєї сьомої книги “Чорні Запорожці: історія полку” Сергій Коваленко розповів про ідею нового проекту “Загадкава Україна. XVII століття” спеціалізованого видавництва історичної літератури “Стікс”, і продемонстрував книги, які вже побачили світ: “Україна під булавою Богдана Хмельницького. Енциклопедія у 3-х томах”, “Останній чин великого Гетьмана”, “Іван Богун — український Дон Кіхот”, “Опис козацької України 1649 року. Довідник” Сергія Коваленка, “Отаман Орлик” Романа Ковалка та інші.

Упорядник і автор
літературно-критичних розвідок
лауреат Національної премії
ім. Т. Шевченка
Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ

*І батько відречеться сина.
І піде брат на брата.
О, Люблена! О Ти, Єдина,
в багряно-білих шатах!*

О. Лятуринська

Найлаконічніша з українських поетес. Суверенна постать у середовищі так званої Празької школи, хоча й утверджувалася не без її впливу. Передусім — О. Ольжича. Його “соприсутність”, за Маланюком, цілком природна. “Обоє вони, передовсім, літературні сучасники і “соротники” в найбіографіч-

нішим значенні цього слова. Їх творче зформування — майже синхронічне. Їх мистецький шлях має аналогію: Лятуринська йшла від фахової плястики, Ольжич — від фахової археології. Обоє досягнули тієї довершеності, що її осягають лише виняткові мистці і що її (за винятком Ю. Липи “тут”, а М. Бажана — “там”) майже нікому з сучасників вповні осягнути не пощастило. Це — власний стиль”.

Додамо від себе: обох еднав інтерес до українського минулого, праісторії зокрема. І розбудив його в Оксані Лятуринській рано померлий Ю. Дараган своїм “Сагайдаком”. З його поезією назавжди увійшла в її серце Княжа Доба і козацька героїка.

Захоплення дідиною дало своєрідні і повнокровні плоди — “Гусла” та “Княжу емаль”. Ці дві скромні за обсягом поетичні збірки — найкоштовніші самоцвіти у спадщині О. Лятуринської. Вийшли вони, коли авторка була вже в поважному віці, і відразу ж здобули прихильність емігрантської критики.

Ця прихильність з роками зростала. Несентиментальний Ю. Шерех зізнавався: йому важко писати про Лятуринську — безперервно хочеться цитувати її мініатюри. І казав при цьому про

Оксана ЛЯТУРИНСЬКА (1902—1970)

З найяскравіших жон руських...

нечувану стислість і місткість слова, про “техніку мужньої не-домовки”. “Лятуринська вміє з граматики робити поезію. Хто ще в нас вміє це?” — захоплено вигукував метр.

Євген Маланюк пішов ще далі, назвавши її однією з найяскравіших “жон руських”, і запевняв: коли б Ольга чи Ярославна писали вірші, то вони були б віршами Лятуринської.

Не квапмося запідозрювати невгнутаго “римлянина” й “імператора” залізних строф у надмірній екзальтації. Видатний сучасник опосередковано зауважив чи не найхарактернішу ознаку почерку поетеси — уміння розчинитися у своїх писаннях, сублімуватися в дійство, стати мовби належністю *чужого* часу. Це мистецтво перевтілення, але зі збереженням авторської автономії — одна з таємниць Лятуринської. Вона ледь підняла над нею завісу у статті про О. Телігу, коли акцентувала на важливості “ототож-

нення себе зі сприйнятим”. Ось це ототожнення, на її думку, і є та внутрішня правда, якою вимірюється талант. *Внутрішню* правду побачив Шерех в її “Єронімі”. І, пославшись на “зривання масок” Л. Толстого, назвав її літературним засобом великої сили. Ця правда присутня вже у “Печерних рисунках”. Правда доісторичної людини з її сприйняттям довкілля як повсякчасної загрози, а отже, й жорстокістю як єдино можливим способом виживання. Вона накладається згодом і на людину історичну, набуде нових особливостей і відтінків, пом’якшиться й увиразниться переходовими психологічними нюансами.

Щоб реконструювати історію, одних знань мало, треба мати ще й чуття історії. Лятуринська не тільки його мала, а й зуміла блискуче ним розпорядитися. Мистецьке злиття з “об’єктом” дивує тим більше, що пов’язане воно з суворою ошадністю в засобах.

Максимум ефекту за мінімумом слів. Та ще й природно мовлених. Кожна мініатюра Лятуринської — осколок єдиного дзеркала. Для Шереха дзеркало — це епос в мініатюрах. Ось тільки дарма він називає “техніку не-домовки” мужньою. Цей епітет передбачає певні вольові зусилля чи й заданість, втручання в перебіг подій збоку. А тут геть інше — стан самонавіювання. Переймання тим, що відбувається, до самозречення. Так гіпнотизер входить у стан готовності до дійства.

Письмо Лятуринської дивує не тільки скупістю тропів, а й відсутністю ретельного полірування, нарочитою недбалістю. У диптиху “Її малоросійське достоїнство — сотничиха” (за Шерехом — це шедевр) поетеса римує *душі — опанчі*, що сприймається як виклик. Але в тім то й річ, що таких викликів у неї безліч. З’ясовується, що “недбалість” за певного контексту може спрацювати, бути засобом впливу.

Із циклу
“Печерні рисунки”

Зуб, ратище, копито, пазур.
Тут муж ішов на силу вражу.
Сурмив тут мамут. Тут ведмідь
печерний вів кошлатий слід.
Кружляв тут яструб в яснім небі,
по озеру плив чорний лебідь.

Устами славлена
стріла стужавлена.

Хвалена, хвалена,
в отруті калена!

Стріла окрилена,
стріла доцілена.

Кров’ю гартована
стріла значкована.

За око — враже око,
оселя — за оселю!
Благословляйте келих,
де хміль нуртує соком!

За око — враже око!
Одному з двох упасти.
Рука тверда, гранчаста,
ніж гострий та широкий.

Із циклу “Княжа емаль”

На варті

*Світлій пам’яті
Юрія Дарагана.*

Не знаєш гасла — боронись!
Освячений держу я спис.
Я попів бороню батьків,
героїв славу, честь борців.

Зухвальче, чолом, оком ниць!
Тут недоторканість гробниць,
багаття і священний дуб,
і Володимирів тризуб.

Ти ще не вмер, ти ще не вмер!
Через розбурханий Дністер
з Дніпра ти видибаєш, боже!
Впадуть долів боги ворожі.
Перед лицем великих чуд

жахнеться князь, чернець і люд.
Тоді ж у гromі-блискавиці
запаляться шкirti пшениці.
Злетить офірою когут.
Явися, боже, і перебуд!

Нам любо жити в Переяславі.
Іде сюди із греків овоч
і грона виноградних лоз,
із Угор — збруя і комоні
і срібло з Чех;

із Руси — куни, білі і соболь,
меди і отроки дружинні.
Нам любо жити в Переяславі.
Сягати любо злотоглав,
багрець і цісарське опліччя.

О, любо нам кризь млу сторіч
велику чатувати звагу!
Ось шлях стовбований на Схід
і стопи Олександра.

Важкі киреї, золоті
далматики та оловіри,
і княжі корзна, і щити,
ножі, списи, мечі, сокири.

Ковтки, підвіски. Барми й гривни.
І соболі, білиці й куни.

І згуки рогу переливні,
й гучні від перегонів луни.

Розгонисте небесне грище,
все довше, ширше, глибше, вище.
Є лицарству де погуляти
і хист, і силу показати.

А пугар з золота тяжкий
по вінця повнитися медами,
він із руки і до руки
кружляє хмільно за столами.

Олег. Ольгович Ярослав,
Як не пізнати Святослава?
Щит ясный — сонце, очі — став,
а обіч його — ратня слава.

Роман. Данило. Осьмомисл.
Тобі все лицарство шановне —
хоч шапку скинь і уклонись —
і йде злот-пугар заздоровно.

Хилились стязі, пнулись вгору
і хвилювали, як ковилі.
Усе зловісніш і суворіш
темніли черню корогви.

Світ хижим птахом, звірем кидався,
стріл гнало чорно, яко тьми,
а обіч страшно йшла Обида
і дотикалася крильми.

Було червоне поле бою.
Лягали ратию брати.
А день відтрублював сурмою
і золотив щити.

День догоряв так світозарно!
Душа просила корабля.
Десь біля голосила Карна,
тужила Жля.

Недобреє віщує Див.
Лише в один кінець сліди.
А сурми сурмлять войовничо.
Степ майорить і кличе, кличе.

Іти за Дін чи не іти
шоломом зачерпнуть води?
Схрестити меч свій харалужний
на поклик бойовий і тужний?

Ануж не буде вороття?
Назад підкови не слідять.
Багрянці стигнуть. Страшно краєм.
І Див кричить, коня лякає.

Перуне, освяти мечі!
Вперед, зловіщі посланці:
Іде! Іде!

І з-під копит
вогонь і пил.

Побідная тремтить Ітиль.
Царгороді, тремти!
Тремти, Дунаю, Волго!
Іде, іде син Ольги.

Героїчне

Рівний степ, широкий степ
видовжується і росте,
могили товпляться узгір’ям.
Як вимірять страшно безмір’я
висот і сил, стремлінь, снаги?
Як не притиснуть остроги
тяжкокопитному коневі?
І обрій дальній і рожевий
наближується, рветься вишир.
Пне дужі груди богатир.

Плили, плили кораблі
до чужинної землі.

Води в морі скаламучені,
серце дівчини засмучене.

Не наблизить далину.
Шлях тремкий не повернуть.

Серце дівчини засмучене,
доля з шастям не заручені.

Плили, лучились в одно
милий, далеч і стерно.

Із циклу
“Волинська майоліка”

Стинає час могутність ікол,
із лип на згин зриває лико,
допускає чужих навали.
Ляхи, татари, угри чвалом.
Їх сила й око не огорне.

Вияскравити гармонію внутрішню за рахунок кричущої дисгармонії зовнішньої.

Лятуринська твердила, що рима взагалі важить мало. Твердження полемічне, але в її практиці справді доказове.

Ще сюрприз: за “мілітарними” поезіями поетеси абсолютно не проглядається жінка. То вже потім вона з’явиться у метаморфозах обрядовості, надмірній увазі до флори, дитячих віршах. Чехи, учителі Лятуринської, вважали, що як скульптор вона має чоловічу руку, а як малярка — жіночу. Обидва начала відбилися в її віршах. Як і заняття скульптурою та малярством.

Це — патриціанська поезія, яка тому й поборює “низи падіння”, що пам’ятає про “вершини духу”. Її високий тон зауважив чутливий Маланюк, для якого він — незаперечне свідчення сили.

У міру художнього освоєння Лятуринською слов’янської міфології і буйної рослинності любові її серцю Волині аскеза її поетики поступається ошатності строїв. Але це не ошатність описів, як слушно зауважив один із дослідників її творчості, а ліричне проникнення у звичаї, обряди, природу. Думається, саме завдяки цьому проникненню Лятуринській вдавалося, хай і нечасто, *індивідуалізу-*

вати народну стихію, лишити на ній сліди свого стилоса.

Та все ж загалом — це вже не був рівень “Княжої емалі”. Побожовання Маланюка — чи вдасться їй, Лятуринській, витримати свою високість і не впасти у стилізацію — таки підтвердилися. Були, були падіння у “плоску досконалість двовимірної графіки” і в заколискуючому одноманітності прийому, ритму, тропів. Вірші, присвячені квітам і травам (понад сто назв!), нагадують більше розділ із ботаніки, ніж поезію.

Шукаючи причини розпилювання і висихання цього оригінального і потужного хисту, впираєшся в особистісний фактор. Доля щедро обдарувала мисткиню талантами, але й узяла за це круту плату.

Рання смерть матері. Ранне заміжжя за велінням шалапутного батька. Втеча з волинського хутора від нелюба і від родини. Спершу в Німеччину, потім — у Чехію. Можливо, тією втечею озвалася ще й галльська кров предка — зукраїнізованого француза Лятура. Був то крок стихійний, нерозважний, ризикований: їй 17 літ і — жодних засобів до існування.

Роки навчання в Празі. Оволодіння секретами пластичних мистецтв під орудою чеських пе-

дагогів і майстрів. Перші успіхи. Знайомства й контакти зі *своїми* пражанами. Усвідомлення свого головного покликання. “Гусла” й “Княжа емаль”. Війна, табір для переміщених осіб в Німеччині. Нарешті Америка, Міннеаполіс. Прогресуюча глухота, яка переслідує її віддавна, унеможливорює нормальні зв’язки з людьми. Що може бути страшніше — чужа країна, чужомовне середовище і подвійний, непробивний для звуків мур? Вслухаймося в цей голос потойбіч стіни:

У безкрай, далечінь-дорогу надломлено я закричу про самоту і про тривогу, про дні, яких я не лічу, про дивовижну німоту без слів та звуків, про нечулу німу, глуху, пусту, пусту — що серце далечі жажнулось.

Жажнулось і втекло — цього разу безоглядно — у свій світ. Але він уже втратив опір під вагою фізичного занепаду: операцій на шлунку, раку легень.

Лятуринська відмовляється від хірургічного втручання і навіть — обезболюючих ліків. По її смерті у машинці ще стримів білий аркуш паперу... Хоч муза залишила самотню оселю господарки за життя.

Уже й раніше у її віршах дедалі чіткіше проглядалося *дно*. Це — якщо відштовхуватися від проникливого зауваження Шереха: попри всю прозорість цієї поезії, дно її побачити нелегко.

У невеликому за обсягом творобку Лятуринської мовби залишає окремо поема “Ероним” — свідчення її епічної й мислительної потуги. У ній зосередився увесь полин ісходу, роз’єднаності й самоїдства української еміграції.

Затискуй н’ястуки чи плач з безсилля — Ніхто не допоможе нізвідкіль.

“Ероним” — це палке бажання, аби постав нарешті “єдин народ, єдина віра і язик єдин”, і трагічне розуміння самоомани цього бажання. А звідси й сплеск безсилля-відчаю: “Якби я міг, якби я міг...” Це вже не той погляд, з яким діти приходять з ангельського поля, як писав про Лятуринську Барка. Це погляд мужа, що усвідомлює відсутність перспективи і губить принагідно важкі слова-камені:

Не зрозумілі ні для кого в світі, Ми розпорішились, як той пісок. І нашими не будуть наші діти, згубивши Батьківщини образок.

Поема написана по війні, але з пізнішими втручаннями в текст. Вона — одне з промовистих свідчень нерозв’язності українських проблем.

Оксана Лятуринська — шляхетна панна поезії. Князівна, яка обходить шатра, як величав її земляк О. Стефанович. Тим прикріше усвідомлювати, що “Княжа емаль” і “Гусла” — ці два докази високої якості українського слова — в Україні фактично невідомі. Ще 1953 року Ю. Лавріненко, шанувальник Лятуринської, констатував з гіркотою: “Факт ясний, що українська культура, а з нею її найтонший вклад — поезія, нищиться і занепадає нині не лише на окупованій землі, а й на еміграції”.

Нелегко мовити, але факт не менш ясний: Україна — досі окупована земля, а її культура, поезія зокрема — нищиться з цинізмом і розмахом досі нечуваним. І — “не існує в нас ієрархія вартостей та кваліфікацій, і страшно ослабився інстинкт національної інтегральності”.

А що ж князівна, яка обходить шатра? Вона з твердістю мужа велить нам *бажати більшого*. Для неї це означало рух у напрямку “верхів’я осіяного”, далекого і... недосяжного.

Ти, злий Стрибоже, зрадив чорно!
Ліси під полум’ям, у димі,
і при землі чернеча схима.
Як серце русича не вразить? —
Хиткіш, хиткіш корогви й стязі.
І оклик: “За стремено враже!”
з щитом, з мечем зломився княжим.
Упали вежі, впали стіни
і зрівняно вали. Руїни.
Здобувчий князь, його дружина
на Лодомерії твердинях.
І, мов молитва у відчаї,
угору зноситься Почаїв.
.....
Де, келії, хрести печерські,
князі могутні Лодомерські?

Доріжки саду — в золотих цятках.
Іду по них, як по узорах,
і низку перел ниже згадка
так, наче це було учора.

Ось там під срібним осокором
хтось тугою чекання дише,
а вечір синій і прозорий,
і я спішу дійти скоріше.

А синій вечір — все ніжніший,
тепліші цятки на узорах.
Іще біліша стану в тиші,
іще тремкіша, наче хвора.

Із саду тихо залами пройду
і кількакrotnie відіб’ють свічада
моїх очей зіницю золоту
і блискітки — дар листопада.

Ще згортки нігу дотику таять.
Цілунок на руці моїй тепліє,
солодко в’яне запах царських м’ят
на вогкім подолі мантилі.

Крізь грати саяиво місячне струмить,
молошний промінь
по паркетах губить.
Іще одна підслуханая мить,
і затихає кінський тупіт.

Недавно ще стояли копи
пшениць, гречок. Неначе вчора

вози шляхом збивали порох.
Пішов вже вересень, листопад
за смугу сіру, наче попіл,
туди, туди! Там виночерпій
склянки тернового зачерпить,
гіркого боднями відчопить.

Із циклу
“Філігран”

В свій край вертаються й лелеки.
Їх радісний привітний клекіт
вітає все ізмалку рідне.
Вже стільки літ! Надія блідне
і хатне вогнище вже гасне.
Життя, життя ж таке дочасне!
Вже стільки літ! І ані вістки.
І, мов останні падолистки:
ніколи квітами поліття
не народитись нашим дітям.
Я ніжно перебрала струни
і голос мій, так клично-юний,
вібрує свіжістю дівизни.
Коханий, голос мій — з отчизни!

Я знаю певно: дня одного
прохожий по пустих дорогах
мені доручить мовчки меч
увесь в шербі. Безумна з горя,
я крикну місяцю і зорям
у млу ночей, у вир хуртєч.

Хто вип’є з келиха могого?
Заступить втрату дорогого?
О, хто ж мені утіху дасть?..
Палай же, тризняне багаття!
Таж серце — висохле латаття,
таж серце — корабельна снасть!

І білі дні, і білі ночі.
Сніг білим голубом туркоче
і припадає до вікна:
“Голубко сиза, задрімай!
Вже поле спить, ночує гай,
понóчуєш ти лиш одна”.

І білі дні, і білі ночі.
Задивленії сліпнуть очі,
відкритим боляче очам.
І не стулить напнуті вії.
Здається, в полі ватра тліє,
ввижається хтось рідний там.

У безкрай, далечінь-дорогу
надломлено я закричу
про самоту і про тривогу,
про дні, яких я не лічу,
про дивовижну німоту
без слів та звуків, про нечулу
німу, глуху, пусту, пусту —
що серце далечі жажнулось.

За рядом днів сумних задніє
один страшний і невідкличний.
Це буде день, немов у січні,
день зимний безнадії.

Я вишлю голуба і човен
і з пір’ям і з вітрилом жарним,
Я висилатиму все знову
і висилатиму намарне.

Прилинуть без знамена щогли,
і голуб вернеться без вісти.
Тремкі уста затисну тісно
і вбік не відведу свій погляд.

Із книги
“Гусла”

Мир над місцем сим!
Буду тут лежати,
поруч — побратим.
На почесні чати
стане тирса й кінь.
Буде звід зоріти,
гіркнути полинь,
синітимуть квіти.

Насаджу чільце,
проясню лише,
гляну до вікна —
вийду чепурна.

Як поїде милий,
квіт розкину білий.
Якщо ні, то зочу
хоч його слідочок.

Сонце світить ніби денно,
сонце гріє ніби літньо —

не росте мій дуб зелено,
не цвіте мій квіт блакитно.

Щось віщує серцю смуток,
щось недобре, щось вороже.
Чорним оком жаско, люто
чорний ворон щось ворожить.

Давно затерся слід копит.
Давно вже коні продудніли.
А далечі очам не спить,
не дохилити сліз дозрілих.

Якби хоч далеку узріть!
Якби вітри звідтіль подули!
Якби зійшла щаслива мить!
Пішли, пішли і... не вернулись.

І, може, впали вже сини.
Мій Боже! Серце — крига.
Щитом Господнім заслони,
мечем Архистратига.

Підводилися руки вгору,
сухі уста переривали:
“За тих, що згинули від мору...
за тих, які в боях упали”.

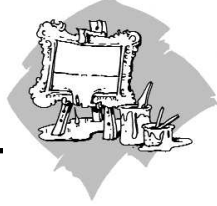
І били постаті поклони
за тих, що потонули в морі...
за тих, що невідомі в сконі.
Беззвучно плачучи, в покорі

схилялись сестри, і вдовиці,
і матері, і наречені,
і капав віск із восковиці
за тих, що впали безіменні.

І батько відречеться сина.
І піде брат на брата.
О, Люблена! О Ти, Єдина,
в багряно-княжих шатах!

Душі свята гординь Гординя,
Ти понад дім і матір.
Тобі офіри голубині
творити і вклякати.

Від редакції. У ч. 28 за 2012 р. у рубриці “СТРІЛА” сталася технічна помилка. Замість портрета Юрія Липи надруковано портрет Івана Липи.

Іван ПАСЕМКО,
лауреат Фонду Воляників-Швабінських при Фундації Українського Вільного Університету в Нью-Йорку

Нещодавно я відвідав родинну оселю народного художника України Михайла Біласа. Пан Михайло мешкає на початку вулиці Бойківської. Хто бував у Трускавці, знає: ця затишна провінційна вуличка, що потонула в зелені садків, зненацька виринає з обіймів своєї старшої посестри Помірецької, у мові старшого покоління — Помярецької, остання далі провадить на знані у Трускавці Помірки чи Помярки. Останній топонім Помярки і досі зберігся у вжитку трускавчан старшого віку. Людська пам'ять засвідчує майже 600-річне панування Речі Посполитої на давніх українських княжих теренах Галичини, Волині, Буковини та Поділля, щоправда, востаннє після завершення Другої світової війни переважна більшість тих княжих земель повернута до лона матері України, за винятком хіба що Лемківщини, Надсяння, Підляшшя та Холмщини, за що Україна й українці мають завдячувати вождеві Сталіну, чи не найкращому знавцеві історичної географії України.

Тож тієї спекотної суботи ми поверталися з онуком теж на Бойківську, й “осатанілий песик такса”, так жартома написано на хвртці обійстя пана Михайла, пискляво заявляв про себе: хто саме тут найсерйозніший і найважливіший господар, і хто стоїть на сторожі всього майна знаного у Трускавці митця. Це вже потім, коли п. Михайло заспокоїв і переконав таксу, що це гості зі столиці, він розповів, що колись такса, як і її попередниця, не зуміла простежити, як одна родина із львівських завсідників оселі п. Михайла художниці Ірина Єлізарова разом з чоловіком п. Єлізаровим постійно навідувались до його мистецького палацу, знайомилися з картинами, гобеленами та панно, а також з прецінною бібліотекою і, ввійшовши в довір'я власника маєтності, виносили щонайцінніші художні, публіцистичні та наукові праці видатних українських прозаїків, поетів, публіцистів, учених, що їх дарували М. Біласу упродовж десятиліть. Не стало у колись багатій книгозбірні митця унікальних видань Дмитра Павличка, Романа Лубківського, Романа Горака, Івана Драча, Максима Рильського та багатьох інших, що нині могли б неабияк прикрасити невеличку бібліотеку чи не єдиного в Україні музею, відкритого за життя художника. Пан Михайло із ледь помітним обуренням говорить, що ці митці за понад тридцятилітній період проживання серед мистецького, українського бомонду Львова, так і не опанували мову українських автохтонів, до речі, досконалішу од тієї мови, яку нам сьогодні нав'язують невідомі у світі мовознавці та законодавці, чим хочуть прославитись сучасні герострати.

Відвідавши мистецьку святиню — Музей М. Біласа у Трускавці, ми виявили у книзі відгуків не одне одкровення відвідувачів, для яких цей Митець досі був незнаним, а віднині вони, спов-

Бойки, гуцули, лемки, поліщуки — на полотнах Михайла БІЛАСА

До 88-річчя від дня народження Митця

нені незабутніх вражень від перегляду експозиції, — палкі прихильники його творчості. Мешканка м. Кривого Рогу Любов Завірюха-Баранова, вперше побувавши у Музеї 4 жовтня 2003 року, висловила своє захоплення віршованими рядками, у яких переплелися і високе визнання митця, і захоплення гуцульським, лемківським і бойківським мистецьким розмаїттям людини. Ні з чим незрівнянна насолода — вслухатися у слова поетичної творчості людини того Наддніпрянського краю, яка, мабуть, досі не віддала про таку величаву народну симфонію — творчість цих українських субетносів, що так яскраво виявляють своє уміння у різних галузях людської діяльності, власне мистецтва, і не чула навіть тих милозвучних, часто жартівливих коломийок, що розносять славу про славу Коломию: “Коломия — не помия, // Коломия — місто, // в Коломії файні дівки, // Як пше-ничне тісто”.

Коломия — місто, де навчались в українській гімназії Дмитро Павличко з Романом Іваничуком, і де Дмитро купував з тих Романових райток, пошитих сільським кравцем. Про ту Коломию, де вперше постав Музей Гуцульщини, Музей української писанки, де знайшли сучасники Івана Франка Володимир Шухевич (не зупинятимуся на родинних зв'язках того ученого з очільником УПА Романом Шухевичем) створив шеститомну “Історію Гуцульщини”, практично першу українську енциклопедію про вродливих, сміливих, гордих і волелюбних гуцулів та про їхній край.

А ось враження директора однієї з київських шкіл: “Шановний великий художнику! Від усієї душі передаю Вам привіт від учнів, учителів, батьків СШ № 197 ім. Дмитра Луценка м. Києва. Як писав Дмитро Луценко, “усе в житті любов'ю зміряно до дна”, так і Ваші роботи несуть добро, віру, любов. Нехай Господь Бог оберігає Вас.

З любов'ю, директор СШ № 197 ім. Дмитра Луценка Світлана Василівна Куца”.

“Уникальный художник, изумительный Мастер. Совершенный, неповторимый колорит этноса! Сколько доброты, очарования, лиризма. Какая же душа должна быть у этого народа! Поистине Богом облакана эта земля и её люди. Низкий поклон таланту этого человека, самого ему светлого! 1 апреля 2004 г. Инна Пименовна. Москва”.

Так і хочеться дописати після цього відгуку:

“Дорога Тичинівська Панно Інно! Спасибі Вам за визнання унікальності, дивовижності, неповторності колориту нашого етносу. За Вашу доброту, зачарованість, ліризм, за високу оцінку душі нашого народу.

Але, ой леле! З'явилися, на жаль, на цій священній Землі, дарованій нам Богом, забродили, які прагнуть і землю цю, і мову нашу, і культуру, і науку і всілякі досягнення просто серед білого дня пограбувати, присвоїти все собі, як було у часи царської Росії, а нам хіба що залишити колоритний семиповерховий мат! Так і хочеться попрохати! Панно Інно! Відвідайте знову Трускавець. Поміняйте, будь ласка, дату з 1 квітня на 24 серпня. Тоді справи підуть у нас на краще. З глибокою повагою І. П.”.

“Який прекрасний майстер, яке неповторне бачення краси життя рідного народу! Яке гаряче серце і тонке відчуття чуда навколишнього світу! Все звучить, бринить, як натхненна музика... Хай багато-багато років ще радує Художник свій український народ, весь світ сповненими краси і внутрішнього горіння чудовими своїми композиціями. Многії літа Великому Майстру.

12.V.2004 р.
Народна артистка України, лауреат Шевченківської премії композитор Леся Дичко”.

Але повернімося до постаті М. Біласа. І ось я у тій славній будівлі — віллі у центрі Трускавця, що навпроти Палацу культури ім. Тараса Шевченка. Ця споруда мала певний стосунок до особи Раймонда Яроша, бо меморіальна дошка на будівлі нині Музею М. Біласа стверджує: “1875—1937. Раймонд Ярош —

Голова Трускавецького Акціонерного Товариства з 1911 до 1937 року, будівничий і реформатор”. Текст подано також польською мовою, щоб деякі апологети польського та російського шовінізму не заявляли у Верховній Раді України, що українські націоналісти геть витісняють мови національних меншин в Україні, тобто російську, польську, грецьку, румунську, молдавську та інші.

Зустрівшись із директором Музею п. Оленою Білас-Березовою, членом Спілки народних мистецтв України, дослухавшись до її порад та пропозицій, укотре починаю знайомство з найновішою експозицією Музею.

Але спершу кілька слів про М. Біласа. Народився він у

своїм багаторічною невтомною талановитою творчістю. Музей творів Михайла Біласа має стати осередком національної культури, традицій та естетичного виховання. Жалкую, що не можу бути особисто присутнім при відкритті Музею. Бажаю Вам і надалі творчих успіхів, натхнення та доброго здоров'я. Міністр культури України — Іван Дзюба”.

Схожі вітання на адресу Михайла Біласа у день відкриття Музею надійшли і з Коломиї: “Щиро вітаємо з нагоди відкриття Вашого Музею. Дуже шкодуємо, що не можемо бути нині разом з Вами, але шануємо Ваш вагомий доробок. З глибокою повагою колектив Коломийського музею “Гуцульщина”.

с. Креховичі Долинського району на Станіславщині 1.08.1924 р., де батько, корінний трускавчанин, був лісничим. Уже 1927 р. батьки Михайла переїжджають до с. Медвежі Дрогобицького району на Львівщині. Упродовж 1937—1943 рр. Михайло навчається у Дрогобицькій українській гімназії “Рідна школа” ім. Івана Франка. 1944—1949 рр. — роки і навчання, і праці в Дрогобицькому обласному драматичному театрі. 1949—1950 рр. Михайло навчається у музичному училищі на відділенні вокалу у м. Львові. 1950—1952 рр. М. Білас — студент художнього училища ім. І. Труша у Львові; 1959—1967 рр. він — старший художник та головний художник Будинку моделей міст Львова та Харкова. Упродовж 1968—1973 рр. М. Білас працює в Києві. Родинні обставини, вік та захворювання матері змусили п. Михайла повернутися до Трускавця у батьківський будинок; у тому справді мистецькому палаці він мешкає та працює і сьогодні.

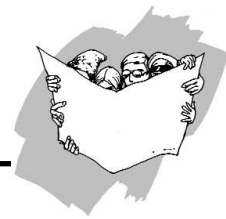
1992 рік — важлива віха в житті художника. Того року відкрили єдиний прижиттєвий Музей народного художника Михайла Біласа на батьківщині у рідному Трускавці. Твори художника виставляються у 17 музеях світу: 37 творів у Музеї народного мистецтва Гуцульщини і Покуття ім. Й. Кобринського (м. Коломия), 21 робота — у Музеї Дрогобищини (м. Дрогобич), 4 твори у Національному музеї (м. Львів), 5 робіт — у Музеї етнографії і народних промислів (м. Львів), у Музеї Т. Шевченка (м. Канів), ВДНГ (м. Москва), 39 робіт — у Любові й Мирослави Куч (м. Едмонтон-Канада). Окремі твори митця зберігаються у Польщі, Німеччині, США та у приватних осіб в Україні.

Привертає увагу відвідувачів Музею стенд з Урядовою телеграмою з Києва такого змісту: “Трускавець, вул. Бойківська, 2. Біласу. Дорогий пане Михайле! Вітаю Вас з великою подією у Вашому житті і в культурному житті всієї України — з відкриттям Музею творчості Михайла Біласа. Це високе визнання, яке Ви зас-

М. Білас звертається, як свідчить експозиція у різних залах, до найрозмаїтіших творчих задумів. Відвідувач не пройде байду-же повз gobelen “Лісова пісня”, вазу “Крила духу” (це квітка композиція ручної роботи, фетр, тканина). Взагалі у роботах художника не водночас фігурують казкові фольклорні постаті Лесі Українки, часто у нього присутня живописна, чарівна і таємнича казка волинського лісу, так поетично оспівана великою поеткою Лесею Українкою і з ніжністю передана цим художнім літописцем казкового Підгір'я Карпат М. Біласом. Уписується в попередню тематику і ваза “Квіти кохання”, gobelen “Ностальгія”. Тут же зала “Побратими” — це про вірних побратимів Олекси Довбуша, оспіваних у кількох прозових творах чеського літописця Карпатської України Івана Ольбрахта, в епічних творах Гната Хоткевича, вихідця зі Слобожанщини, який після революційних подій 1905 року шукав притулку саме на Гуцульщині, тобто в тодішній Австро-Угорській імперії, яку вождь світового пролетаріату називав “в'язницею слов'янських народів”. Щоправда, ця “в'язниця”, проблемою якої часто порушує у своїх творах Михайло Якимович Білас, стала для багатьох класиків української культури справжнім втіленням свободи.

І на завершення відгук представників Прибалтики. “Мы потрясены творчеством, выставкой, всем духом картин. Здоровья и дальнейших творческих успехов пану Михаилу Біласу! Alla Boborikina, Diana Krilova, Ludmila Lev uk. Latvija — 13.06.2004 г.”.

Я зберіг написання латиських громадян. Може, пані Людмила і українського походження, то її прізвище, можливо, звучить Левчук, тобто Levčuk, але хочеться відзначити, що цей прибалтійський етнос, як і литовці, скористався досягненнями чехів, зокрема Яна Гуса, у застосуванні діакритичних знаків і вже кілька століть користується колись найрозвиненішими досягненнями чеських мовознав-

Василь МАРУСИК,
заслужений журналіст України
Фото автора

Освячений родинною молитвою

В одному з інтерв'ю відомий український письменник, член Центрального Проводу ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Ярема Гоян, який два роки тому відзначив свій 70-річний ювілей, на запитання “Яке Ваше кредо?” відповів так:

— Кредо для мене — це пісні, які над колискою мені мама співала. Мабуть, це кредо — мамина і татова молитва, любов до рідного слова, непоступливість у цьому... Кредо — це знати, що ти син України, що ти народився на цій землі, це — твоя земля, пращой для неї, поки можеш — роби українську справу.

Молитва-мрія батька-матері загартувала юну душу у природному патріотичному середовищі, — тут проявляється весь життєвий, наполегливий, працелюбний шлях обдарованої людини. І все стає ясним, як “Світло з неба” (так називається одна з книг письменника-публіциста), як веселка — віночок неба і землі — радіє для кожного з нас. Так по-юнацьки, дитинно пізнаємо світ і розуміємо його у зрілому віці.

Читаймо Ярему Гояна і зрозуміємо себе, пізнаємо свою Батьківщину. І тут немає жодного перебільшення. Можу це стверджувати, бо добре знаю творчість журналіста і письменника Яреми Гояна з часів “середнього і старшого шкільного віку”: від районної газети у Снятині на Прикарпатті аж до шойно виданого ошатного тому есеїв “Провісники” з ілюстраціями академіка Василя Касіяна (Київ, “Веселка”, 2011, упорядник текстів та ілюстрацій Олена Гоян). Це своєрідне відкриття автором для нас життєвої долі творців української культури, її національного духу. За висловом дослідника, “це — 12 українських апостолів: Григорій Сковорода, Іван Котляревський, Тарас Шевченко, Маркіян Шашкевич, Юрій Федькович, Іван Франко, Леся Українка, Ольга Кобилянська, Михайло Коцюбинський, Панас Мирний, Василь Стефаник, Марко Черемшина”. Цей “іконостас” на фронтисписі із малюнками В. Касіяна автор “обожного”: “Обнімімо, брати і сестри, чуйною душею славних синів і дочок України — провісників її воскресіння, будівничих величного духовного Собору Слова — українського красного письменства, що височіє в обширі світових літератур верховиною світла як віща Зоря з раннього дитинства. Божественні постаті українців — провісників заповітної державної соборності, праведників у Храмі Слова, охрещених Апостолами, як сповідально мовив Батько Нації Тарас Шевченко:

Ми просто йшли: у нас нема

Зерна неправди за собою.

І цю переможну думку чує світ”.

Гоянові літературознавчі есеї стають під світлом Тарасової свічі пізнанням таланту великих українців і для школярів, і для студентів, та й навіть для умудрених життєвих досвідом людей. Я переконаний, що образний лад Гоянового слова — особливе новаторство, яке підносить традиційну біографічну есеїстику — часто нудну й нецікаву — на високий стиль красного письма і таке ж високе проникнення автора й читача у творчу лабораторію того чи іншого героя опису. Наприклад: “Родить і родить національне пісенне джерело нові образи, нуртує, співає, дихає, живе. Пливе у віки і буде плисти — випливати з поезії Маркіяна Шашкевича, тільки серцем пригортаймось до цього незрадливого джерела, будьмо вірні йому, як дівчина-верховинка, що довго чекала свого коханого з війни і прославлена поетом...”.

...Велелюдне представлення нової книжки Яреми Гояна “Провісники” кілька місяців готувалося в Коломиї. Земляки письменника добре знайомі з його творчістю. В останні два десятиріччя часто відбувалися його зустрічі у багатьох селах і містечках Івано-Франківщини, у школах, гімназіях, у Прикарпатському університеті імені В. Стефаника.

Тригодинне дійство в Коломийському Народному Домі, організоване Івано-Франківським земляцтвом у Києві, Інститутом українознавства і Товариством “Просвіта” під час літературно-мистецької академії “Корінь роду”, було присвячене творчості земляків, двох видатних діячів культури — лауреатам Національної премії України імені Тараса Шевченка

академіку Василю Касіяну і письменнику, мистецтвознавцеві, заслуженому діячеві мистецтв України Яремі Гояну. Таке поєднання не випадкове, адже багато хто на Івано-Франківщині знає, що Ярема Гоян — племінник видатного художника по молодшій сестрі Олені.

Подія перевершила усі сподівання і глядачів-коломиян, і гостей: найбільша зала Народного Дому була переповнена, на подію прибули представники численного роду Гоянів не тільки з Коломиї, а й із сіл Залуччя та Микулинців сусіднього Снятинського району, зі Львова та Львівщини. Лейтмотивом зустрічі стало слово МОЛИТВА.

На авансцені — збільшені графічні роботи Василя Касіяна: портрети Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Василя Стефаника, автопортрет художника. У глибині сцени напис: “Мамина молитва завжди зі мною. Я. Гоян”.

Відомий на Прикарпатті режисер і композитор Богдан Кучер запросив декана Коломийського Собору архангела Михайла Петра Чиборака відкрити цю святочну академію молитвою “Отче наш”. У літературно-мистецьких композиціях, кіно- і телесюжетах, декламаціях у виконанні акторів Коломийського театру імені Івана Озаркевича і аматорів поетичного театру-студії було розкрито творчу сутність митців, які сягнули вершин української культури. Захоплений спадщиною Касіянових творів на біблійні теми, Я. Гоян написав: “Віра християнська єднає рід наш і народ український”. Це стало джерелом для роздумів самого Яреми Гояна,

втілених у книжках останніх двох десятиріч: “Воскреснемо!”, “Присвята”, “Пророк” “Автопортрет”, “Світло з неба”, “Провісники”. Вони об’єднані наскрізною ідеєю любові до батька-матері, до України.

Вшанувати рід Касіянів-Гоянів прийшли заступник голови Снятинської райдержадміністрації Степан Максим’юк, академік Володимир Качкан з Івано-Франківська, діячі Коломийської “Просвіти”, церковний хор від церкви св. Михайла. Розчулила присутніх Наталочка Бойчук, яка прочитала поему Яреми Гояна “Вишневий ангел”. Окрасою вечора став виступ соліста Ярослава Надуличного із Самбора, що виконав пісню композитора Михайла Кашака на слова Я. Гояна “Ластівка”. Присутні тепло привітали митців, а також героїню цієї ліричної оповіді Олену Гоян, дружину автора слів.

Під час сценічного дійства були гучні оплески, сльози радості і, на вимогу залу, — родинний вихід на сцену. До імпровізованого хору долучилися Ярема Гоян, Богдан Кучер і народний артист України Михайло Кривень. Несподівано виникло й прекрасне чоловіче тріо: вони заспівали ушавлений романс С. Воробкевича “Заграй ми, цигане старий”, який натхненно підхопив зал: “...заграй, старий, ми” тую пісню, що колись співала рідненька ненька, як мене в колиці колисала...”

Учасників творчого вечора від Національного інституту українознавства та світової історії та його директора академіка П. Кононенка вітав керівник філії “Гуцульщина” у Верховині Петро Шкрібляк. Тепер у цьому столичному науковому закладі працює Ярема Гоян. На завершення дійства за традицією, яка склалася у видавництвах “Веселка”, якому Ярема Петрович віддав майже 25 років, зал заспівав відомий пеан з “Наталки Полтавки”: “Де згода в сімействі”.

У післямові до нової книги “Провісники” Я. Гоян зазначає: “Веселкові жнива освітлюють мою долю — жнива на родючому полі українського слова, щедри зерна якого визорили в рідній хаті од мамі і тата і щасливо посялися зораними гонами — перелогами.”

А нині пан Ярема в Інституті готує до друку “Читанку” Маркіяна Шашкевича із власною передмовою. До речі, саме він, поет-провісник, увів це слово-новотвір до шкільної освіти.

В “Ізборнику Святослава” (1076 р.) сказано: краса воїна — зброя, корабля — вітрило. А для праведника — читання Святого письма...

...Читаймо Ярему Гояна.

Ірина МОЛЧАНОВА,
член НСЖУ

«Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю...»

Людмила Александрова поклала його на музику (пізніше була аранжована композитором В. Зарембою), і вірш “орлом бистрокрилим у небо польнув” та назавжди залишився у високості української пісенності! Бо ця пісня понад часом, але завжди у просторі душі українців.

Пісню “Дивлюсь я на небо” друкували безліч разів у Україні, Росії, за кордоном, особливо в Австралії, Канаді, США, де багато українських емігрантів. Найліпші співаки: Модест Менцинський, Михайло Микиша, Іван Козловський, Анатолій Солов’яненко, Дмитро Гнатюк, Борис Гмиря, Володимир Гришко й безліч інших — вважали за честь мати її в своєму репертуарі. Пісня стала народною, відомою кожному, а ось про її автора — Михайла Петренка — майже забули. Українська радянська енциклопедія за 1963 р., написавши про нього кілька рядків, навіть вказала, що дата його смерті невідома...

Часто запитують: чому М. Петренко так швидко скінчив свою літературну діяльність? Скажу те, що колись чула по радіо. Петренко був членом романтично-поетичного гуртка у Харкові, де вчився. Туди входили Ізміл Срезневський (1812—1880), Левко Боровиковський (1806—1889), Амвросій Метлин-

ський (1819—1870), інші. Ці, тоді ще молоді літератори, надіслали свої твори найвідомішому в царській Росії критику — Віссаріону Белінському. Побачивши вірші українською мовою, “нестримний Віссаріон” жорстко засудив їх і побажав молодикам надалі або припинити віршування, або робити це російською мовою. Дуже вразливий Михайло Миколайович зовсім припинив писати після такого суворого вироку. Ось так брат-демократ із царської Росії одним махом зарубав творчість М. Петренка, хоча той написав лише 19 поезій і три з них стали народними піснями (“Взяв би я бандуру”, “Ходить хвиля по Осколу”)?!

Зважаючи на неувагу суспільства, особливо цінною є праця земляків Михайла Миколайовича з дослідження його біографії. 1985 року вчителька В. Нестелева відкрила кімнату-музей Михайла Петренка спочатку в школі № 15, а потім у педагогічному лицейі Слов’янська. Тепер учні Слов’янська й інших міст приїждять до музею, щоб більше дізнатись про поета. Багато відомих людей відвідали музей Петренка. Олесь Гончар надіслав краєзнавцям свою книгу з написом: “Всім нам робить честь, що ви шануєте свого славного земляка, класика української пісні”. Дві-

чі герой Радянського Союзу, льотчик-космонавт Павло Попович схвилювано промовив: “Пісня “Дивлюсь я на небо” зворушує філософськими роздумами про Всесвіт, його нескінченність. Виконуючи її, ніби набуваєш крил, з’являється бажання бути корисним людям і Вітчизні”. Навіть перебуваючи у космосі, Павло Попович співав рядки пісні: “І в горі спізнав я, що тільки одна — далеке небо — моя сторона”.

До 170-річчя поета на будинку міської бібліотеки Слов’янська відкрито пам’ятну дошку. А в червні 2012 року там, де річка Бакай впадає у Казенний Торець і де колись була садиба Петренків, встановлено пам’ятний знак на честь 150-ї річниці з дня смерті пісняря. Це — гранітний камінь з написом, прикрашений зверху соколом-мрійником, що рветься у недосяжні небеса. Багато слов’янців добре попрацювали для його відкриття. Ініціатори — учитель О. Тарасенко, пісняр В. Антоненко, майстер кам’яних справ В. Квітницький, голова обласної організації краєзнавців В. Романько, голова міста Слов’янськ Н. Штепа.

Справа з увічнення пам’яті видатного донбасівця тільки починається. Сподіваємось, ім’я Михайла Петренка незабаром буде широко відомим, як і його незабутня пісня.

Дмитро МАЛАКОВ,
старший науковий співробітник
Музею історії Києва

...Наш добрий приятель київський інженер-будівельник і музикант Дмитро Гармаш запросив мене з Іриною та онуком, дев'ятикласником Михайлом, здійснити невеличку подорож Київщиною. Нашим супутником і гідом був журналіст, письменник і знавець Макарівського району Євген Букет. Ми відвідали село Бишів, де з експозицією шкільного музею нас познайомив пристрасний краєзнавець, історик Валерій Обухівський. Потім Євген Васильович запропонував завітати у його рідне сусіднє село Грузьке — за 9 км на захід від Бишева. Батьки Євгена — Василь Миколайович та Алла Михайлівна Букети гостинно прийняли неждану компанію в зеленій альтанці під виноградними гронами, де замість стільців дубові колоди. Там Євген, автор монографії “Історія українського села Грузьке”, подарував нам книгу “Літературна Макарівщина”. Гортаючи цю хрестоматію, натрапив на цікавий для себе факт: з'ясувалося, що далекого 1941 року в Бишеві закінчив школу український дитячий письменник Богдан Чалий (1924—2008). І в пам'яті спливає спомина...

...У зеніті літа був липень 1959 року, коли ми стояли на теперішній київській вулиці Архітектора Городецького, де тоді була агенція “Аерофлоту”, проводжаючи в далеку подорож брата-художника Георгія Малакова (1928—1979). Він вирушав з невеликою групою української інтелігенції в туристичну подорож до країн Бенілюксу (Бельгія, Нідерланди, Люксембург). Ці три країни належали до тих, де капіталізм досягнув високого розвитку, а Голландія (або Нідерланди) слушно вважалася батьківщиною капіталізму як такого. А в нас тривала розбудова розвинутого соціалізму. У тій другій половині п'ятдесятих років минулого століття, дякуючи “хрущовській відлизі”, тільки-но почала потроху підніматися “залізна завіса” між “табором соціалізму” та “загниваючим” Заходом. Радянські люди здебільшого ще перебували у полоні ідеологічних догм комунізму, усталених упереджень та страху перед відповідальністю “за зв'язок із закордоном”. В анкетах була сувора графа: “Препитання за границей”, ствердна відповідь вважалася міною сповільненої дії, якою могло стати звинувачення в шпигунстві! Але вже не всі на це так реагували: молоді інтелектуали, з яких

складалася група, прагнули побачити на власні очі оте заборонене, хотіли особисто переконаватися, що “загниванням” і не пахне. Керівником групи був призначений партієць, фронтовик, письменник, головний редактор дитячого журналу “Барвінок”, тридцятип'ятирічний киянин Богдан Чалий. Групу супроводжував “мистецтвознавець у цивільному”, якого відрядила в цю подорож якась обласна структура. Не київська. Мабуть, як нагороду за успіхи в роботі.

Летіли з Києва до Москви, а вже звідти — на реактивному лайнері “Ту-104” — тодішньому досягненні радянського військово-промислового комплексу. Це вражало.

Групою опікувалася туристична компанія *Vojages Joseph Dumoulin*, а гідом був

його інтер'єр: молоді моряки в одностроях різних держав сиділи перед високою стійкою, весело базікаючи з дівчатами та попиваючи пиво, не звертаючи уваги на екран великого телевізора. За спиною в барменші стояли пляшки з напоями та старовинні глиняні пивні кухлі. Над ними красувався рекламний напис пива “Stella Artois”. Цей напис наші туристи бачили всюди, як і рекламу портвейнів “Martini”, “Cinzano” або американського напою “Coca Cola”. У тодішній радянській пропаганді це останнє асоціювалося мало не з поняттям “американський імперіалізм”. Аби на власні очі побачити один з характерних проявів “загнивання Заходу”, Георгій зумів на ве-

Кабачок

чірній прогулянці у Брюсселі ще раз відокремитися від групи, щоб завітати в кабаре “Moulin Rouge” та “Parisiana”. Того ж вечора змалював побачене по пам'яті.

Іншим разом утнули й таке. В одному людному місці хтось із наших туристів звернув увагу на якийсь розважальний заклад, де пропонувалися різноманітні видовища: від циркових номерів до ... strip-tease. Старші товариші, відповідальні за групу, не помітили тих слів, або й не знали їхнього значення. Промовчав і гід. Виступали жонглер, акробати, танцюристкі, аж ось оркестрик перейшов на інші ритми і на невеличку сцену вийшла дівка. З перших її рухів хлопці зрозуміли, що буде далі. Коли одяг став дедалі менше прикривати тіло звабливої танцівниці, керівник групи рішуче підвівся і промовив: “Товариші, це провокація! Ми негайно залишаємо залу!” Але у дверях їх перепинив здоровань з колишніх важкоатлетів і жестом показав: “Назад!” Через гідів керівник пояснив, що група не хоче на це дивитися, на що вишибало резонно мовив: якщо стільки людей водночас залишать залу до кінця вистави, то ті, хто чекає на вулиці наступного сеансу, подумують, що тут нецікаво і підуть собі, а заклад матиме збитки. Нашим туристам довелось повернутися, номер тривав, а керівник групи і “спецтовариш” сиділи, затуливши обличчя долонями. Пізніше групу попросили забути цей “прикрий випадок”. А через майже тридцять років Богдан Чалий у присвяті Георгію Малакову подав серед низки характеристик і таку: “Схильність до милих вигадок, молодечих пустощів”.

Удома Георгій опрацював зібраний матеріал, написав кілька акварельних картин. Потім перейшов до популярної на той час техніки ліногравюри, яка дозволяла авторське тиражування творів. Зробив графічну серію “Бенілюкс”. Вона широко експонувалася на художніх виставках, тиражувалася в часописах і газетах.

А його друг і супутник Богдан Чалий написав поему “Ніч Амстердама”, присвячену сумній долі маленького хлопчика і його улюбленого собаки. 1964 року проілюстрував книгу Георгій Малаков, з великим захватом змалювавши яскравий зовнішній блиск капіталістичного міста. Без перебільшення саме це, а не пропагандистський антизахідний запал сюжету забезпечили успіх книжці, яка ще після першого видання (1965 р. накладом у 58000) двічі виходила в світ у тому ж видавництві дитячої літератури “Веселка” (удруге 1977 р., накладом

250000!). Востаннє — 1988 року (наклад “лише” 50000), коли вже Захід став доступним, хоча ще існував Союз. На сторінках цієї дитячої книжки Георгій показав архітектуру, рекламу, новітні автомобілі й строкатий натовп Амстердама, побачений ним та зафіксований в зоровій пам'яті, у численних замальовках та ескізах. Там і американський матрос, і хлопець у джинсах (про які в ті часи у нас ніхто й гадки не мав), і дівчата в модному вбранні, і безліч великих і дрібних деталей, які можна довго розглядати, дивуючись спостережливості художника, його вишуканим композиціям та вправному володінню технікою рисунка та акварелі. До речі, у кількох сюжетах дотепник Георгій зобразив у натовпі амстердамців ... автора поеми й свого друга Богдана Чалого у вишиванці та з нотатником, а також свого батька, дружину, донечку та автора цих рядків. В оформленні книжки Георгій вмістив інформацію про себе як автора малюнків на тещі з паперами, придулений до валізи художника. На ній — яскраві наклейки готелів, де зупинялися (так тоді годилося) та жовто-блакитна (!) наклейка єдиної тоді радянської авіакомпанії “Аерофлот”. А на шворці висить бирка королівської авіакомпанії “KLM” (це тоді теж вражало), літаком якої поверталися додому.

Ілюстрував Малаков й іншу дитячу книжку Чалого: “Балада про живого манекена” (1965 р., наклад 76000).

Ось так несподівано через Бишів і Євгена Букета згадалися разом Богдан Чалий та Георгій Малаков.

А малюнки роздивляйтеся. Вони надзвичайно сучасні.

У зеніті літа був липень...

Георгій Малаков. Амстердам. 1959 р.

Костянтин Маткава, російськомовний грузин, з емігрантів. Мандрували автобусом фірми “Мерседес-Бенц”, за кермом якого сидів веселий шофер Раймон. Щодня поїздки, нові готелі, ресторани. Учасникам подорожі, які звикли до рідного “ненав'язливого радянського сервісу” та такої ж ненав'язливої реклами на взірці київської: “Чи вживають ваші діти консервовану печінку тріски?” або “Пийте пиво заводів “Укрголовпиво” (іншого ж не було!), західна однослівна реклама була надзвичайною. Захоплювали старовинна й модерна архітектура, потік різноманітних автомобілів усіх європейських та американських марок — такі несхожі на тодішні радянські “волги” та “москвичі” на наших вулицях. І люди: не просто інші, не просто модно вдягнені, а з іншою поставою, іншим виразом обличчя: спокійні, усміхнені, привітні.

Брюссель, Гент, Брюгге, Остенде, Антверпен, Льеж, Люксембург, Роттердам, Гаага, Амстердам, Ельбург — то не повний перелік бачених міст і містечок. Фото- та кінозйомка аматорськими камерами на 8-мм кіноплівку.

А спостережливий художник Георгій Малаков не тільки фотографував, а й робив замальовки з натури в записничку, а потім за свіжою пам'яттю в готелі. Чимало знав про ці країни і з років навчання в Київському художньому інституті, з курсів історії мистецтва, з книжок та кінофільмів. Звертав увагу на все — від архітектури до вродливих дівчат. Користувався фломастерами, кульковою ручкою, олівцями, потім — улюбленими тушшю й пером, аквареллю, а згодом технікою ліногравюри.

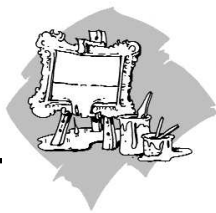
Якось Георгій, попри заборону відокремлюватися від групи, зазирнув до портowego бару в Антверпені, зобразив

Богдан Чалий у центрі

Ніч

Микола ЦИМБАЛЮК

Шанувальників його мистецтва: і друзів, і заздрисників (що поробиш, є й такі!), вражає невичерпність його життєвої і творчої енергії. Ось і зараз, не встиг він звершити чергову, 143-ю виставку живопису, графіки й дерев'яної скульптури в Національному музеї літератури України (до речі, разом із донькою Марією, випускницею Дитячої академії мистецтв), як почав готувати свої роботи до відправки на Львівщину, аж у Самбір.

— Директор тамтешнього музею Бойківщини Роксана Даньчин, — ніби виправдовуючись, розповідає художник, — якось побачила чи прочула про мою дерев'яну скульптуру. Телефонувє, просить: зробімо виставку й у нас! Погодився, тим більше, що всі витрати на перевезення (а це майже 700 кілометрів) беруть на себе організатори.

Для наших художників клопоту з влаштуванням персональних виставок, як правило, неабияка проблема. Не достатньо мати лише ім'я в мистецькому світі — треба мати такий “дріб’язок”, як кошти, віднайти пристойні зали, віддрукувати афіші, перевезти й розвісити роботи, потурбуватись про бодай найменшу інформацію в пресі, на радіо... Про телебачення годі мріяти, бо приватні телеканали суркісів-ахметових-пінчуків і подібних до них українське мистецтво не цікавить. Це ж не “некрофілство”, як влучно охарактеризував один із мистецтвознавців сучасне модерне мистецтво, що виставляється в “Мистецькому Арсеналі” і за яке наші олігархи викладають десятки, сотні тисяч доларів. Бо національне, українське — то не їхнє. Тому й доводиться художникам, які не забувають, часткою якого роду-народу вони є, самотужки дбати про шлях своїх творів до глядача.

Так було й напередодні Євро—2012. Влада заклинала від телячого захвату й штучно підстібнуваного оптимізму щодо темпів і обсягів підготовки спортивних, готельних об'єктів до справді непересічної події в житті України. Але будь-який громадянин, далекий від футболу, розумів, що тут основним мотивом було не стільки утвердження іміджу України як держави з власною давньою історією і самотужкою культурою, скільки фінансові інтереси чиновництва та маленької купки провладних олігархів. На цьому темному тлі сонмища цинічних прагматиків різко вирізнялася постать одного з небагатьох наших художників — Валерія Франчука.

Власними силами, власним коштом напередодні Євро—2012 він організував дві художні виставки: одну — в Музеї літе-

Душа великого роду-народу

Напевно, душа будь-якої творчої людини, — ні, навіть просто людини чуйної, щирої, людяної, — яка не зашкарубла під товстим, замшило-задубілим шаром чорної юхти приземлено-прагматичних інтересів, залишається оголеним, вібрующим нервом у сприйнятті всього того, що відбувається у нашому стрімкому й далекому від пастельних тонів сьогоденні. Валерій ФРАНЧУК, відомий український художник, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка, тут не виняток, а швидше яскравий приклад. І ключ до розуміння феномену національного духу й великого таланту.

ратури, другу — в Музеї Михайла Грушевського. Представивши на першій поруч із живописними роботами графіку й дерев'яну скульптуру в стилі конструктивізму. На другій — понад півсотні олійних пейзажів, написаних переважно останнім часом. Це роботи здебільшого невеликого формату, які отримали позитивні рецензії і відгуки преси та відвідувачів. Художник переконаний: найкоротший шлях до пізнання світом України, української душі — національне мистецтво.

Чи не найулюбленіший жанр Валерія Франчука — пейзаж. Природа є домінуючим сюжетом переважної більшості його полотен. Але яких полотен! Кожне з них неповторне у передачі внутрішньої сутності, живої душі на перший погляд звичайних, до яких ми так звикаємо, парків, гаїв, садів, маленьких потічків і привільних вод річок, очей землі — озер.

Кожне дерево під чутливим шпательом (улюблений інструмент митця) стає одухот-

вореною істотою, що живе власним життям. Воно органічно вписується в барви небесного свічення і земної тверді, що дихає. Для Франчука, як і для Лісової Мавки, дерево справді живе, чуттєве і чутливе, з ним можна говорити, його треба слухати, воно є активним учасником людських емоцій, думок і загалом життя. Навіть крони дерев нерідко в художника повторюють улюблені ним обернено-каплеподібні обриси людських голів. До речі, якось я запитав у нього, чому він людські обличчя малює саме такої форми.

“Бо з раннього дитинства запали мені в душу лики святих з ікон нашої сільської церкви, яку будував ще мій дід і яку зруйнували у 1980-х”, — відповів Франчук.

Одухотвореність навколишньої природи перейшла не лише на полотна художника. Вкотре відвідувачі його виставки в літературному музеї захоплювалися й милувалися досить незвичною для переважної більшості глядачів скульптурою — композиціями з набірного клеєного дерева.

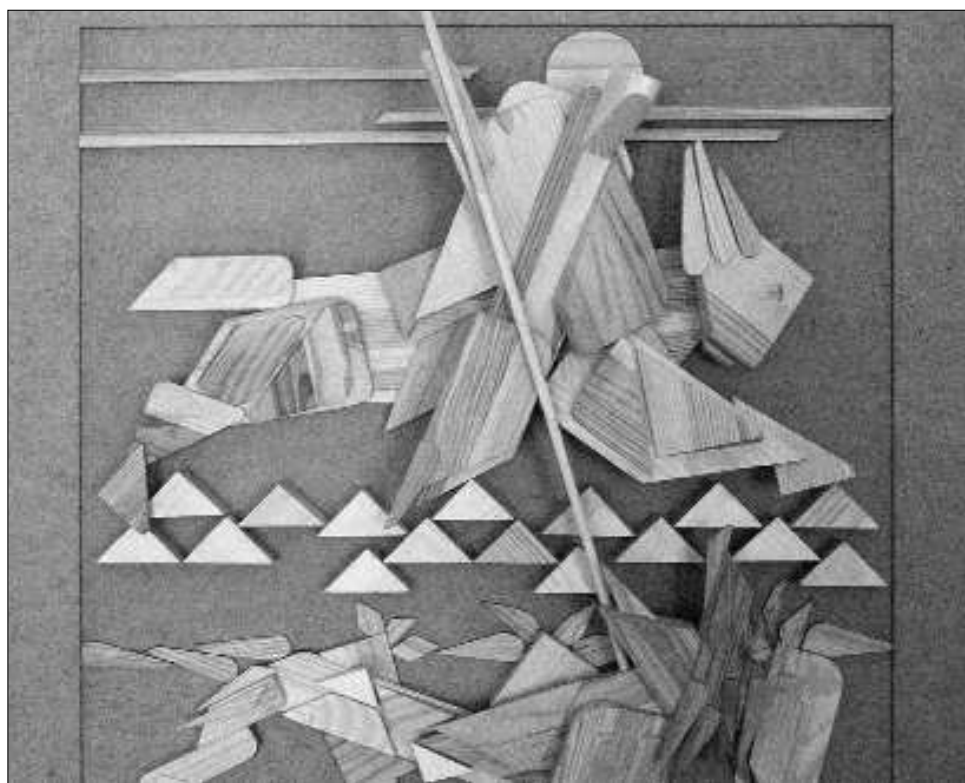
У натхнених руках майстра звичайні соснові обрізки лиштви, брусків, рейок, багетів тощо завдяки творчо переосмисленій уяві оживають, прибираючи чіткі людиноподібні обриси. І оживають його “Співці звият” (кобзарі), “На базар”, “Кожний про своє”... Сама текстура сосни ніби відтворює лінії вправного різця графіка, підсилюючи чи притлумлюючи задум автора ідеї. Тож дивлячись на ту чи ту композиційну групу (а подібних робіт в автора не один десяток), глядач безпомилково прочитає задум худож-

ника, хоча вибрана ним образна мова не з простих для несподіваного. А найцікавіше те, що вона справді є національною за формою і жива. Так, так, саме — жива!

Хтозна, напевно, щоб збудити й показати справжню душу свого творіння, митець мусить вдихнути, як Пігмаліон в Галатею, власну унікально-неповторну душу. Чистою, прекрасною, привабливою вона стає завдяки тому, що виростає під прадідавськими стріхами, не сходять на манівці зі стежок-доріг національної історії і живиться з прадавніх чистих джерел і криниць любові до рідного роду-народу.

Незважаючи на глобалізаційні процеси руйнації національних особливостей духовного світу народів й укладання їх у прокрустове ложе універсалізму через тотальну універсалізацію (читайте: примітивізацію), живопис Валерія Франчука залишається глибоко закоріненим у рідні мотиви, настрої, символи... Вони близькі й зрозумілі кожному, в кого не зvierодніла українська душа. Тож сам художник, перебуваючи в постійних творчих пошуках вираження навколишнього світу, пишається й незмінно підкреслює належність до української школи живопису. Це природно для будь-якого талановитого митця. Недаремно відомий представник імпресіонізму Огюст Ренуар якось сказав: “Якщо я щасливий належати до французької школи, то не тому, що я звеличую вищість цієї школи над іншими, а тому, що, будучи французом, я мушу належати своїй країні”. Франчук належить — цілком і повністю — своїй, нашій Батьківщині.

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Заходи почалися на могилі Петра Прокоповича на околиці Пальчиків. Сьогодні тут красиве чисте поле, а колись була відомка на всю імперію школа бджільництва Прокоповича, яку він перевів сюди з Митченків. Поруч, в одній могилі, похований і син Прокоповича, наступник його бджолярської справи Степан Великдан.

На свято приїхали пасічники з різних куточків України і насамперед ті, хто безпосередньо брав участь у виданні тритомника: представники Товариства і Фонду. Вів урочистості один з очільників Товариства бджолярів і керівників Гільдії медоварів України Василь Соломка. Він найперше назвав тих, хто безпосередньо причетний до виходу в світ тритомника: це видавничий дім “Фактор” із Харкова, редакційна колегія тритомника — М. Горніч, В. Зуй (перекладач тексту з російської українською), В. Корж (координатор проекту), С. Мілов і, звичайно, сам Соломка. Низький уклін цим людям за їхню подвижницьку працю. Адже потрібно було опрацювати гори матеріалів, зокрема й у малодоступних архівах, щоб із великої і ще не повністю опублікованої творчої спадщини Петра Прокоповича дібрати до видання найцінніші. І цю величезну роботу виконали протягом трьох років. Тритомник видано коштом пасічників України, серед яких Товариство і Фонд провели збір пожертв, хоч держава давно могла б видати твори славного українця.

Пасічники — учасники урочистостей поставили свої підписи на третьому томі видання і книгу поклали на плиту на могилі Прокоповича. А потім подарували цей том, як раніше попередні, дирекції Батуринського Національного заповідника “Гетьманська столиця”.

Того дня ми побували і в Митченках біля пам’ятного каменя, встановленого працівниками заповідника на місці розташування школи бджільництва Прокоповича. На її подвір’ї колись була криниця з чудовою водою. Працівники заповідника нещодавно відродили її. Вода в ній, як і два століття тому, дуже смачна.

Далі тривало свято українського бджільництва в Батурині. Його учасники відвідали історичні пам’ятки міста, починаючи з відновленої Батуринської фортеці та її цитаделі і завершуючи палацом Кири-

Прокопович промовляє до нащадків

Завершено тритомне видання творів видатного українського пасічника

Батурин, парк Кочубея. Учасники свята біля пам’ятника Прокоповичу

Всеукраїнське товариство бджолярів і Фонд Петра Прокоповича урочистості з нагоди виходу у світ 3-го тому, а отже, й завершення видання тритомника видатного українського пасічника провели на його батьківщині — у гетьманській столиці Батурині на Чернігівщині та сусідніх селах — Митченки, де 10 липня 1775 року в родині дворянина-священника козацького роду народився Петро Прокопович, і в селі Пальчики, де 1850 року він знайшов вічний спокій.

ла Розумовського, останнього гетьмана України. Гості вдячні за чудову екскурсію завідувачці відділу науково-просвітницької роботи заповідника Наталії Сердюк.

Тема Прокоповича займає вагоме місце в науковій роботі заповідника. Його колектив практично вже підготував Музей Петра Прокоповича і хоч сьогодні готовий розгорнути таку експозицію. Але, на жаль, поки що це музей без приміщення. Для нього було заплановано будинок, в якому зараз працює один із підрозділів заповідника: науковці, реставратори, бібліотека. Вони давно мали б переселитися, як і дирекція заповідника, на територію палацу Розумовського, в один із флігелів (до цього палацово-паркового комплексу входить не

лише власне палац гетьмана і парк, а й два флігелі). Їх, на відміну від самого палацу, було зруйновано в часи комуністичної влади, тож відновлювали їх з нуля. Враховуючи величезний обсяг робіт на реставрації палацу, завершити спорудження флігелів за президентства Юшенка просто не встигли, хоч вони були вже майже добудовані, зосталося виконати внутрішні роботи. І прикро, що роботи тут, на майже готовому об’єкті, нині зовсім не ведуться. Вони припинилися, як тільки за Віктором Юшенком зачинилися двері кабінету Президента. Тож окрім того, що важко налагодити нормальну роботу колективу заповідника, ми ще й не можемо відкрити музей видатного пасічника, визнаного всім світом.

...А тритомник творів Прокоповича просто цікавий, унікальний. Його треба читати. Це більше ніж просто бджільництво. Та й Прокопович був надзвичайно різнобічною особистістю, представником справжньої української дворянської еліти. Сподіваємося, видання закуплять хоча б для бібліотек і навчальних закладів. Лекції для своєї школи бджільництва П. Прокопович писав “малоросійським наречієм”, цебто розмовною українською мовою, оскільки учнями школи були звичайні молоді селяни-українці. В останньому томі видання є цілий словник вживаних Прокоповичем народних виразів, бджолярських термінів, з поясненням їхнього значення. Ось деякі з них. Вгадаєте, про що йдеться? *Довжж, другак, ворина, неззи, клямці, літош-рій, курушка, лубка, нерій, ошитки, прилошки, стояни, шапличок.*

Ось що каже автор про бджільництво: *“Той, хто йде в науку бджільництва, повинен мати добрий розум, кмітливість, тямовитість, швидко діяти і не бути в’ялим, сонливим. До того ж, він має бути здоровим, вміти рахувати, знати вагу і виміри”.*

А ось витяг із укладених Прокоповичем правил навчання в його школі. *“Утримувати учнів так, щоб вони були морально добрими, виконували християнські звичаї й обряди. Прищеплювати їм слухняність до хазяїна, старанність до роботи, знання різних господарських справ, і особливо щоб вони у всьому були відвертими і щиро відданими. Викорінювати в них будь-яке лукавство і хизацтво”.*

Школа Прокоповича, окрім суто бджільництва, давала селянам дуже великий обсяг знань. Ось як про це пише сам Прокопович. Учні тут *“займаються городництвом, садівництвом, хліборобством, косінням хлібів нововинайденими знаряддями, різним майструванням на будівлях (наприклад, накриттям соломою, просто і під глину, шукатуркою міцно і гладенько), а також складанням для корму худобі і коням ситих кормів і різних сумішей”.* Чим не сільськогосподарська академія!

Залишається лише побажати, щоб така непересічна постать, як Петро Прокопович, з його цікавою й бурхливою біографією, стала героєм книг і фільмів. Видатні українці того варті.

Шановні пані та панове, колеги і друзі! Українці!

Закликаємо Вас скласти пожертву на спорудження пам’ятника світочущій українській науці та культурі, видатному державному та громадському діячеві, Героєві України, академіку П. Т. Троньку.

Переказуйте, будь ласка, хто скільки зможе, на рахунок Фондації його світлого імені. Кожна копійка — цеглинка пам’яті!

Гідно вшануємо пам’ять Людини, яка уособлює сумління і честь України!

Отримувач: Фондація Героя України, Академіка П. Т. Тронька.

Код ЄДРПОУ 38148742

Р/р №26004010476638 в ПАТ “Укрсоцбанк” Печерського району міста Києва, МФО 300023

**ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

АНОНС

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

В. о. головного редактора
Євген БУКЕТ
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69
Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Уляна ВОЛІКОВСЬКА
Бухгалтерія
279-41-46
Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у серпні — 18 800

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

